

Väg 288 Hov-Alunda

Arkeologisk utredning steg 1 och 2

Rasbo, Stavby och Alunda socknar
Uppsala och Östhammars kommuner
Uppland

Hans Göthberg och Robin Lucas

UPPLANDSMUSEET

Väg 288 Hov-Alunda

Arkeologisk utredning steg 1 och 2

Rasbo, Stavby och Alunda socknar
Uppsala och Östhammars kommuner
Uppland

Hans Göthberg och Robin Lucas

Omslagsbild: Ett upp till 0,40 m djupt kulturlager vid Skeberga (Lokal 4). Vy från söder. Foto: Robin Lucas, Upplandsmuseet.

Upplandsmuseets rapporter 2011:02
ISSN 1654-8280

Foto och planer: Malin Lucas, Robin Lucas

Allmänt kartmaterial: © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/1674
© Upplandsmuseet 2011

Upplandsmuseet, S:t Eriks gränd 6, 753 10 Uppsala
Telefon 018 – 16 91 00. Telefax 018 – 69 25 09
www.upplandsmuseet.se

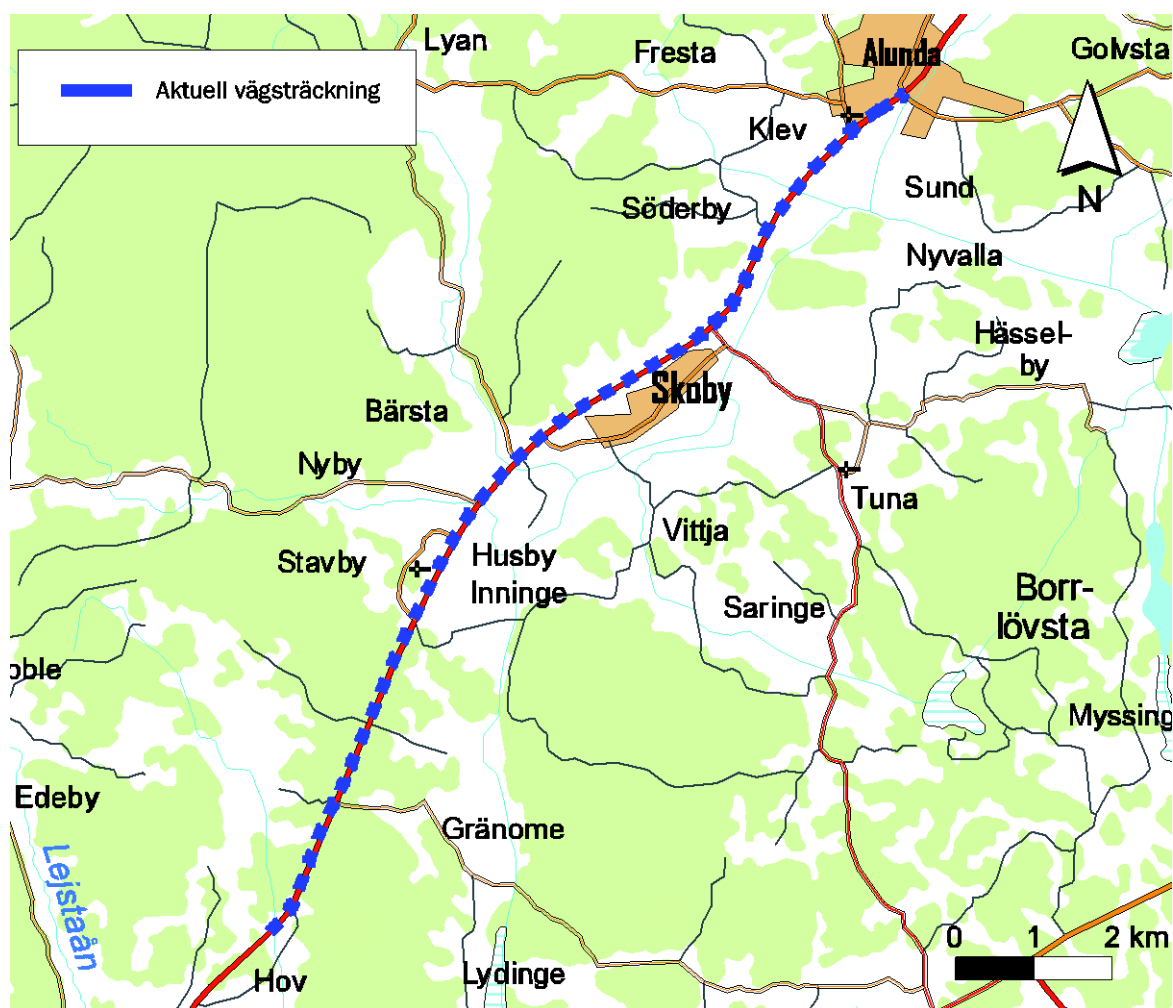
Innehåll

Inledning	6
Målsättning, metod och förutsättningar	7
Historiska uppgifter och äldre kartmaterial	7
Arkeologiska undersökningar och fynd	8
Fornlämningsmiljö	9
Resultat	11
Fältinventering (steg 1)	11
Schaktgrävning (steg 2)	16
Utvärdering och tolkning	32
Sammanfattning	34
Särskild utredning, steg 1	34
Särskild utredning, steg 2	35
Administrativa uppgifter	36
Referenser	36
Arkiv	36
Litteratur	37
Bilagor	38
Bilaga 1. Söschakt	38
Bilaga 2. Anläggningar	40

Inledning

Upplandsmuseet utförde under september-oktober 2010 en arkeologisk utredning av den projekterade ombyggnaden och breddningen mm. av väg 288 mellan Hov och Alunda (fig 1). Utredningen gjordes på uppdrag av Trafikverket och efter beslut av länsstyrelsen i Uppsala län (lstn dnr 431-2519-10). För steg 1 av utredningen var Hans Göthberg projektledare och för steg 2 Robin Lucas.

Ombyggnaden av vägen till 2+1-standard, innebär breddningar av befintlig väg, där breddningarna växlar sida. Därtill kommer nya anslutningsvägar, samt GC-väg på delar av sträckningen. Utredningskorridoren var upp till cirka 20 m för både de delar som avses att breddas samt nya anslutningsvägar och GC-väg. Lokala förhållanden kunde på vissa sträckor innebära att bredden bara var omkring 10 m.

Figur 1. Karta över området med aktuell vägsträckning markerad. Skala 1:100 000.

Målsättning, metod och förutsättningar

Den arkeologiska utredningen gjordes för att klarlägga förekomsten av eller indikationer på fornlämningar och kulturhistoriska lämningar, inför det fortsatta planarbetet med breddningen av vägsträckningen. I utredningen ingick tre moment av olika karaktär; en genomgång av arkivmaterial, en fältinventering av vägsträckningen (steg 1) och en söschaktsgrävning på platser med indikationer (steg 2).

Vid genomgången av arkivmaterial sammanställdes kamerala historiska uppgifter om byar och gårdar, äldre lantmäterikartor, arkeologiska undersökningar och fynd samt kända fornlämningar. Förutom FMIS (fornlämningar) har register över samlingarna vid Upplandsmuseet, Statens Historiska Museum (SHM) och Museum Gustavianum (Uppsala Universitet, UMF) gått genom.

Inventeringen i fält bestod av en terrängrekognosering av vägsträckningen med en antikvarisk bedömning av fornlämningar och kulturhistoriska lämningar, samt indikationer på sådana. Påträffade lämningar lägesbestämdes med GPS. Förutom att gälla synliga lämningar var målsättningen också att försöka bedöma förekomsten av lämningar som inte är synliga i markytan, och främst då i åkermark. Det kan då röra sig om både lämningar av bosättningar eller gravar.

Eftersom fältinventeringen gjordes i den första hälften av september var merparten av åkermarken ännu inte plöjd, varför en stor andel av åkrarna låg i vall eller i träda. Därtill var växtligheten tät även på impedimentmarken. Förutsättningarna var därför inte optimala på att upptäcka fornlämningar, eller indikationer på sådana. Istället kom bedömningar att göras av vilka platser och sträckor i åkermark som möjligen kunde innehålla fornlämningar. Dessa bedömningar kom att vila på topografiska förhållanden och närhet till kända fornlämningar.

Utredning steg 2 omfattade ett antal lokaler som valts ut vid arkivstudier och fältinventering. Söschaktningen genomfördes kring månadsskiftet september-oktober i varierande väder. På ett par lokaler var inte förutsättningarna de bästa för att lokalisera lämningar på grund av den sankta terrängen.

Historiska uppgifter och äldre kartmaterial

Vägdelen Hov-Alunda berör byar och gårdar i socknarna Rasbo, Stavby och Alunda. Totalt berörs i större eller mindre omfattning ägor till 15 byar och gårdar med omnämning från medeltid eller senast 1500-tal (fig 2).

<i>Rasbo sn</i>	Husby	<i>Alunda sn</i>
Hov	Stavby	Skoby
	Nyby	Spånga
<i>Stavby sn</i>	Bärsta	Söderby
Sunnersbol	Skeberga	Klev
Bolsbyn	Jönninge	Prästgården
Gränome		

Dessa bebyggelser hade vitt skilda storlekar, med 1-8 hemman, men oftast 3-4. Den kamerala ägonaturen varierade också under 1500-talet, med en dominans av skattehemman, samt något mindre inslag av hemman ägda av sockenkyrkor, Uppsala domkyrka eller andra kyrkliga institutioner. Därtill fanns frälsehemman i ett fåtal byar och kronohemman i en by.

Ortnamnen uppvisar huvudsakligen former som är vanliga i centralbygder, särskilt med slutled på -by, -sta-, -inge och berga. Bland dessa kan namnet Husby noteras, vilket brukar vara byar med en central placering i bygden och som tillhörde kronogodsens under medeltid.

Ett inslag som ökade från 1600-talet och framåt och särskilt under 1700- och 1800-talen, är torp och backstugor vid sidan av byarna. Vissa av dem var soldat- eller ryttartorp som var knutna till indelningsverket, medan andra var direkt underordnade byarna. Exempel i anslutning till vägsträckningen på de förra är Jönninge soldattorp och på de senare Långbacka vid Hov och Gäddhus vid Gränome.

För merparten av de aktuella byarna finns såväl kartor från 1642, 1700-talets början eller mitt. Därtill kommer kartor över byarna från 1800-talet, samt Häradsekonomiska kartan från 1862-63. Kartorna visar att den aktuella sträckningen av väg 288 mellan Hov och Alunda till stor del berör skogsmark. Vid Hov berörs också inägomark till en mindre del. Från Stavby fram till Alunda löper vägen däremot nästan helt och hållet i inägomark. Även om vägen därmed berör relativt centrala delar av ägora passerar den på avstånd från byarnas historiska lägen, dvs. bytomterna. Inte heller berör vägen platser för torp eller backstugor även om några ligger i anslutning till vägen. En annan noterbar detalj är att vägen på några platser går över äldre ängsmarker, vilket avspeglar den relativt låga belägenheten.

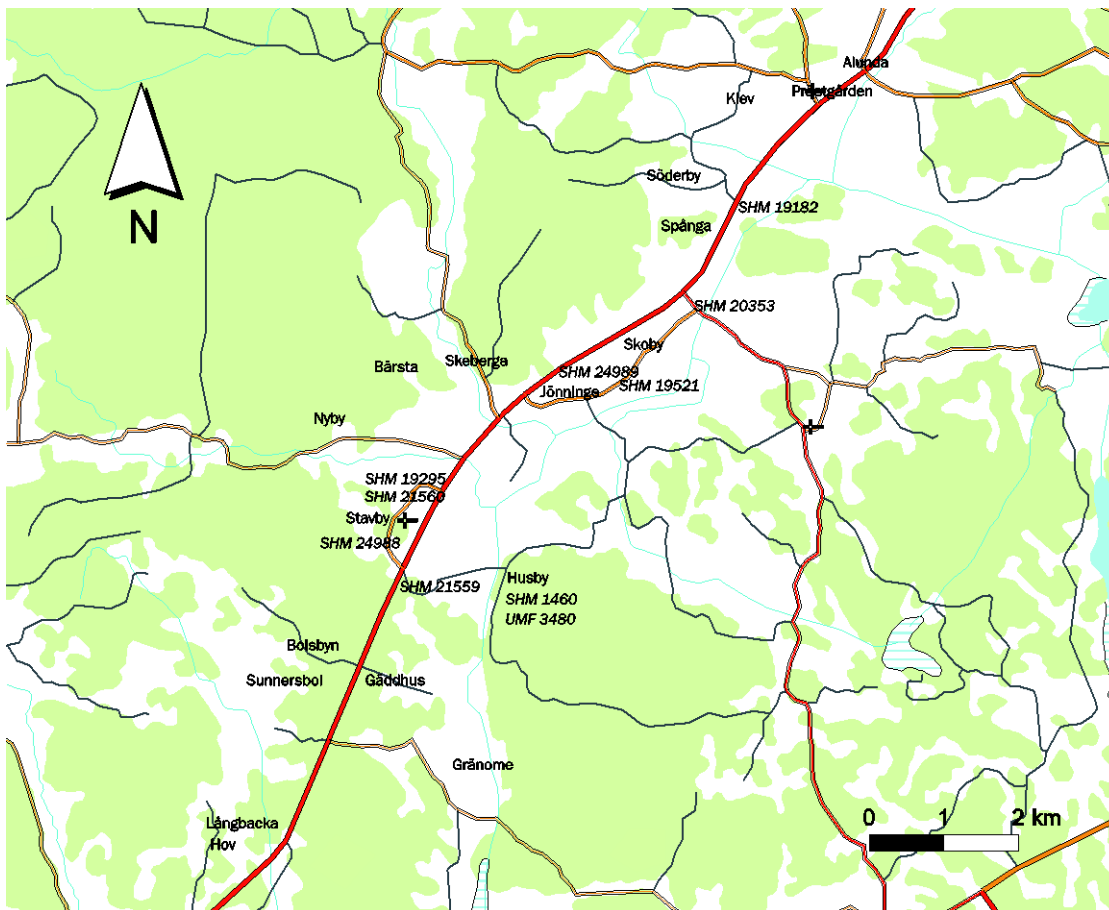
Arkeologiska undersökningar och fynd

Arkeologiska undersökningar har varit fåtaliga i anslutning till utredningsområdet. Det har nästan helt och hållet rört sig om gravar som undersökts vid vägbyggen, främst de olika generationerna av väg 288. Även uppgifter om fynd är fåtaliga och de enda uppgifterna om lokalisering är namnet på den relevanta byn eller gården (fig 2).

Från Rasbo socken finns ett antal föremål, som enbart har den vaga uppgiften att de härstammar från socknen. Till dessa hör en dolk av flinta (UMF 4795), en flintyx (UMF 2616) och en skafthålsyx (UMF 2784).

I Stavby socken har undersökningar av gravfält gjorts på flera platser. Merparten av dessa ligger inte i direkt anslutningen till vägsträckningen. Till dessa hör ett gravfält strax öster om vägsträckningen vid Husby, där gravar inom Stavby 29:1 har gett fynd från förromersk järnålder (SHM 21559). Vid Stavby kyrkby, fast ursprungligen på Husbys ägor, har gravar från vikingatid undersökts vid Stavby 78:1 (SHM 24988). Vissa av dessa var rikt utrustade med bl. a. hänge av silver och pärlor, medan andra var fyndtomma skelettgravar i kista (Lundström 1955 s 35ff). Även vid Snedbacka norr om Stavby kyrka har gravar undersökts (SHM 19295, 21560). Därtill har en romersk aureus av guld (SHM 1460) påträffats vid dikesgrävning på Husbys ägor. Därtill har ett kufiskt silvermynt (UMF 3480) påträffats vid Husby i samband med brunnsgrävning. Vid Jönninge har gravar undersökts inom gravfälten Stavby 66:1 (SHM 24989) och Stavby 70:1 (SHM 19521; Odencrantz 1930). Inom det förra påträffades gravar från vikingatid, med bl. a. arabiska silvermynt och vapen.

Även i Alunda socken har undersökningar gjorts på några platser i anslutning till vägen. Vid Spånga har gravar undersökts vid gravfältet Alunda 107:1 (SHM 20353) (Odencrantz 1933). Ytterligare gravar har undersökts vid gravfältet Alunda 133:1 vid Sjöheden i Söderby. I gravar vid det senare fanns knivar, sölja, armring av bronstråd, enkelsidig benkam samt keramik (SHM 19182).

Figur 2. Karta med historiska byar, gårdar och torp, samt fynd (*kursiverade*) nämnda i rapporten. Skala 1:100 000.

Fornlämningssmiljö

Topografiskt berör stora delar av vägsträckningen relativt låglänt mark, representerade av odlingsbygden i Rasbo och Stavby-Alunda. Däremellan finns mer höglänt skogsbevuxen terräng, med moränavlagringar och smärre inslag av berg i dagen, samt smärre sankmarker. De lägsta partierna i Rasbodelen ligger på en nivå av omkring 20 möh., medan den höglänta delen har nivåer om omkring 35 möh. För övrigt utgör den sistnämnda vattendelaren mellan vattendragen i Rasbo, däribland Lejstaån som rinner mot Mälaren, samt vattendragen i Stavby och Alunda, som via Olandsån mynnar ut i Östersjön norr om Östhammar. De lägre avsnitten i de berörda delarna Stavby och Alunda ligger under 15 m-nivån.

Vägsträckningen berör delar av två koncentrationer av synliga förhistoriska fornlämningar. Till en mycket liten del berörs Rasbobygden, medan den sydvästra delen av Alundabygden berörs i högre grad. I den förra finns enbart enstaka gravar i omgivningen till den aktuella delen av vägsträckningen. På skogsmarken mellan Rasbo och Stavby finns enbart enstaka sentida bebyggelselämningar, samt milstenar i anslutning till den äldre vägdragningen som numera fungerar som lokalvägar. Dessa ansluter i hög grad till odlingsbygden och historiska bylägen. De kan i sin tur delas upp i två delområden efter den topografiska belägenheten, Husby-Staby i sydväst och Skeberga-Alunda i nordost. I Stavby och Alunda karaktäriseras fornlämningarna i omgivningen till vägsträckningen av gravar, ensamma eller i mindre grupper eller inom gravfält.

Runstenar förekommer på några platser i den omgivningen till vägsträckningen, dock ej i direkt anslutning. Sådana eller uppgifter därom finns vid Stavby (U1122) och Alunda (U1126-30)

kyrkor. Därtill har en sten funnits vid bron över Olandsån (U1131) mellan Spånga och Tuna (Wessen & Jansson 1957). En gemensam faktor för dessa stenar är belägenheten längs äldre vägsträckningar, även om stenar kan ha flyttats till kyrkor.

Resultat

Fältinventering (steg 1)

Hov – Nyby (km 0/000 – 7/000, figur 3)

Vid *Hov* finns på ömse sidor av vägen i anslutning till km 0/500 sedan tidigare kända lämningar. På den västra sidan av vägen finns bebyggelselämningen Rasbo 508:1 och på den östra sidan halvvägen 509:1 och röset 410:1.

Bebyggelselämningen är efter torpet Långbacka, som troligen tillkom 1797 och säkert kan beläggas 1826 (Karlsson 1992 s 51f). Den redovisas som en backstuga på Häradsökonomiska kartan över Rasbo från 1862.

De två senare fornlämningarna ligger inom det område som planeras tas i anspråk för breddningen av vägen. Enligt FMIS består 509:1 av två parallellt liggande halvvägar, vilka förenas i norr och är ca 70 m långa (fig 2 och 4). Vid fältinventeringen upptäcktes ytterligare en halv väg som är omkring 30 m lång, 2-3 m bred och 0,8 m djup. Den ligger parallellt med de två redan kända, men närmare befintlig väg. Mellan den nya halvvägen och de sedan tidigare kända finns ställvis en grund sänka som antyder möjligheten av ytterligare en halv väg. Invid den nyupptäckta halvvägen fanns dessutom ett röjningsröse.

Röset 410:1 beskrivs ha en diameter av 15 m, men är skadat av en stor grop närmast befintlig väg. Omedelbart öster om röset noterades en mindre stensättning vid fältinventeringen. Från rösets södra del utgår en mur som sträcker sig åt SO. På lägre nivåer i slutningen söder om röset finns stråk av stenar, som efter jämförelser med 1950-talets ökonomiska karta kan vara spår av körvägar till en grusgrop öster om röset. Därtill finns en ränna eller dike som påminde om en halv väg, men var betydligt smalare. Möjligen kan detta också ha ett samband med de nämnda körvägarna, eller vara en markering av gränsen mellan två skogsskiften, vilka avbildas på en karta över Hov från 1769 och Häradsökonomiska kartan från 1862.

Sydväst om halvvägarna 509:1 utgörs marken av åker i vall. Den beskrivs som hagmark på en storskifteskarta från 1769 och förefaller därför vara relativt sent uppodlad. Det topografiska läget invid halvvägarna och röset 410:1, innebär att det möjligen kan finnas fornlämningar som inte är synliga i markytan inom sträckningen km 0/400-0/500 (*steg 2, lokal 1*).

Längs sträckningen mellan Hov och Stavby finns ytterligare några sedan tidigare kända lämningar. Vid km 2/900 finns Stavby 136:1, uppgift om en bebyggelselämning (fig 2). Den beskrivs i FMIS som bortschaktad vid vägbygge, men öster om vägen noterades rester av ett spisröse vid fältinventeringen. Häradsökonomiska kartan över Oland från 1862-63 visar att det rör sig om torpet Gäddhus som tillhörde Gränome. Samma karta visar också att i nära anslutning, men på Husbys ägor, låg backstugan Petersberg som fortfarande är bebyggd. En gemensam faktor för dessa bebyggelser samt det tidigare nämnda Långbacka är deras belägenhet invid den äldre landsvägen. Den sistnämnda ska tas i anspråk som GC-väg mellan Hov och Sunnersbol. Längs denna finns Stavby 7:1 och 82:1, en milsten respektive en väghållningssten.

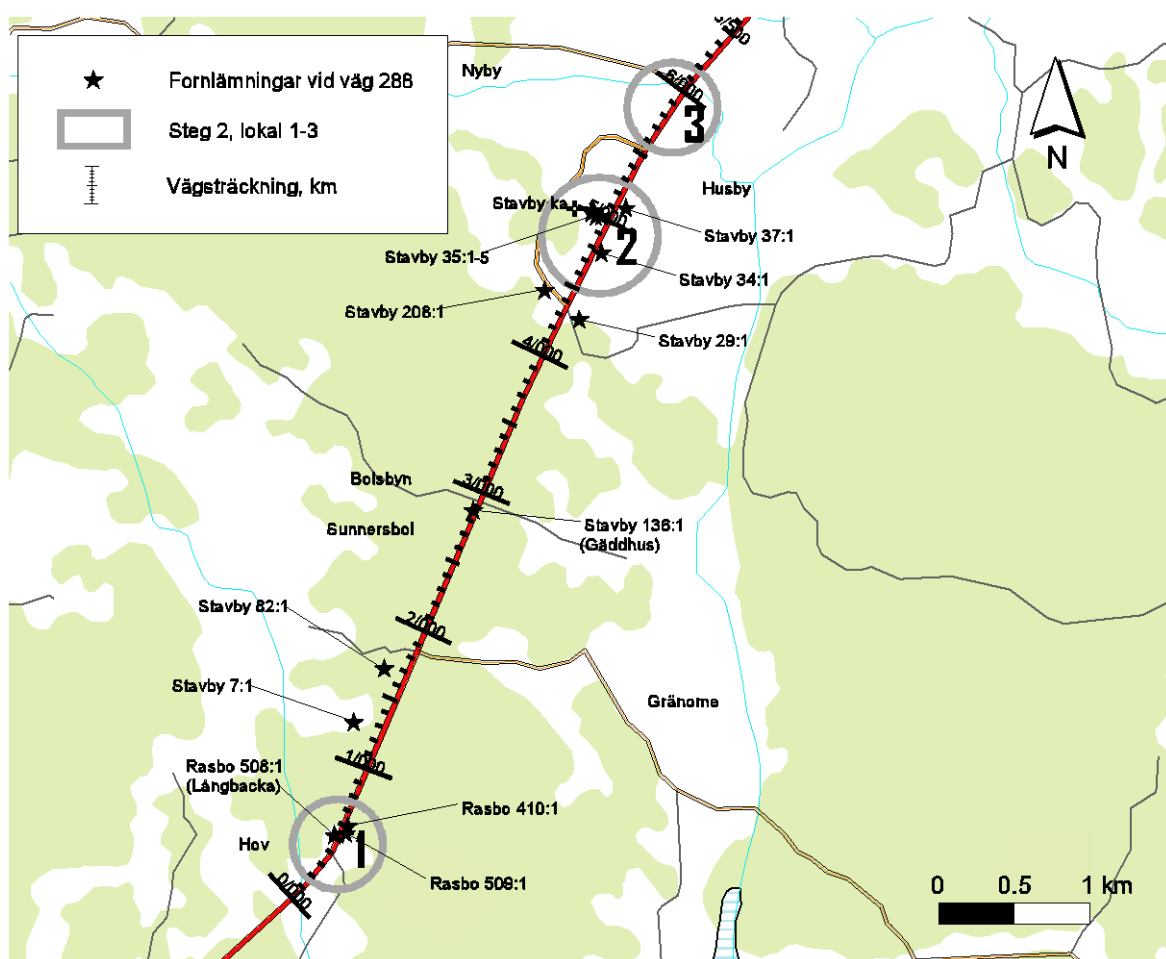
Invid och i närheten av den befintliga vägen förbi *Husby* och *Stavby* finns flera kända fornlämningar och indikationer på sådana. Omkring 100 m väster om vägen vid km 4/400 finns Stavby 208:1, med indikationer på en överplöjd boplats i åkermark (Fagerlund 2006). I åkermarken direkt väster om vägen, vilken kommer att tas i anspråk för breddningen, kunde inga indikationer på fornlämningar i form av skärvsten iaktas. Dessutom ligger den aktuella delen av åkern markant lägre än Stavby 208:1 och har enligt äldre lantmäterikartor varit genomkorsad av flera diken, samt haft namnet Hagsmyran. Marken har därför sannolikt delvis varit sank.

Därefter följer ett parti där det finns flera gravar och gravfält på båda sidor av vägen. Väster om vägen finns bland annat gravarna Stavby 35:1 med en storhög. Öster om vägen på lite varierande

avstånd finns gravfälten Stavby 29:1, 31:1, 34:1, 37:1. Av dessa kommer 34:1 av allt att döma att beröras direkt av en breddning på vägens östra sida, medan 31:1 och möjligen 37:1 kommer att tangeras. Inom sträckan km 4/400-5/200 brukas marken idag som beteshage, men utgörs av f.d. åker med inslag av impediment.

Vid fältinventeringen visade sig två av de sistnämnda vid km 4/950 och 5/050 ha påtagligt plana och relativt stenfria ytor. På den förra noterades dessutom en terrasskant omkring 30 m öster om vägen. På den del av impedimentet med gravfältet 37:1 som låg närmast vägen noterades riklig förekomst av sten, varför gravfältets avslutning mot väster är oklar. Norr om gravfältet 37:1 vidtar åkermark i vall som sluttar mot norr. Närheten till gravfälten och de stenresande impedimenten kan indikera att det kan finnas fornlämningar i den mellanliggande betes- och åkermarken (*steg 2, lokal 2*).

På *Nybys* ägor vid km 5/900 passerar vägen en markant förhöjning i den annars låglänta åkermarken, som utgörs av vall. Det topografiskt markanta läget innebar att där eventuellt kunde finnas boplatslämningar som inte var synliga i markytan (*steg 2, lokal 3*).

Figur 3. Karta med kända fornlämningar och lokaler utvalda för steg 2-utredning längs sträckan Hov – Nyby (km 0/000 – 7/000). Skala 1:25 000.

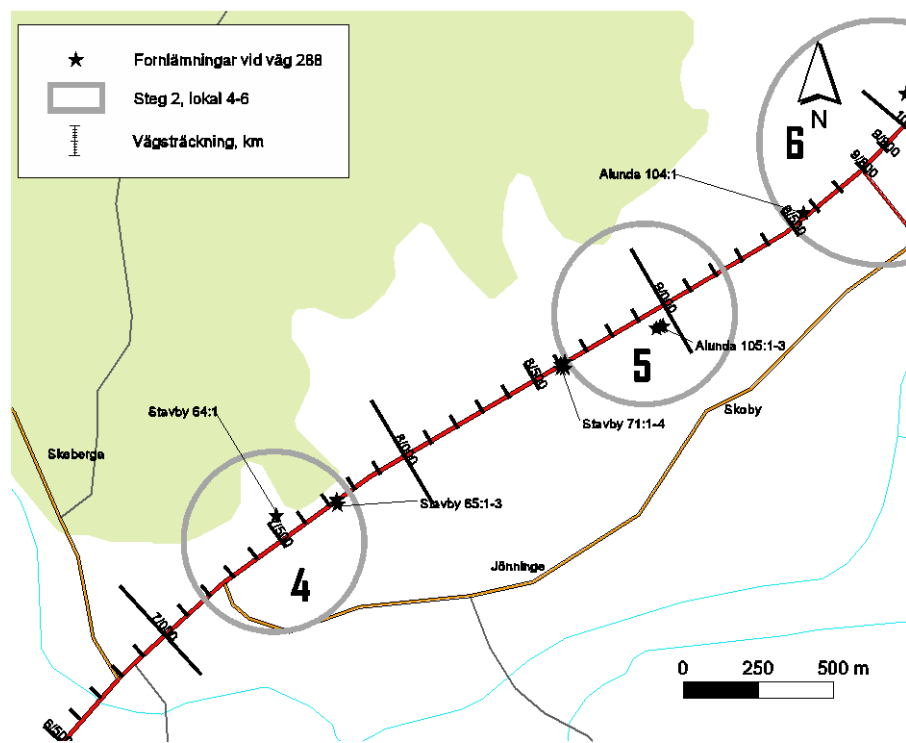
Skeberga – Skoby (km 7/000 – 9/500, figur 4)

I anslutning till vägen vid km 7/700 finns flera fornlämningar. Norr om vägen finns Stavby 64:1 och på den södra sidan Stavby 65:1. Den första utgörs av en uppgift om malsten. Därtill ska keramik och svart jord ha hittats vid djupplöjning mellan Jönninge och landsvägen. Eftersom uppgiften fanns

med i inventeringen 1952 är det troligen den äldre landsvägen som åsyftas. Söder om vägen och inom den zon som kommer att beröras av vägbreddningen ligger de två stora stensättningarna 65:1-2 på höjdrönet. Öster om dessa finns tecken på ytterligare stensättningar, om än mindre. Söder om stensättningarna ligger det fortfarande bebyggda Jönninge soldattorp. Det redovisas på Häradsekonomiska kartan från 1862-63. Närheten till stensättningarna 65:1 och uppgiften om den ej lokaliserade fyndplatsen för malsten, keramik och svart jord, innebar att det kunde finnas fornlämningar som inte var synliga i markytan i åkermarken (*steg 2, lokal 4*).

Längre österut finns stensättningarna Stavby 71:1 vid km 8/600 på krönet av ett impediment och inom den zon som kommer att beröras av en vägbreddning. Av de fyra stensättningarna har en delvis blivit bortschaktad vid bygget av den befintliga vägen. Stensättningarna är överlag små och låga, samt vid fältinventeringen mycket svåra att urskilja på grund av tät vegetation bestående av ris och sly.

Inom *Skobys* ägor finns ett stycke söder om vägen vid km 8/900 fornlämningen Alunda 105:1-3. Den utgörs av en hög och två stensättningar och ligger på impedimentmark. Invid vägen finns åkermark i vall. En svag sluttning upp mot gravarna utgjorde en topografisk indikation på en boplats (*steg 2, lokal 5*).

Figur 4. Karta med kända fornlämningar och lokaler utvalda för steg 2-utredning längs sträckan Skeberga - Skoby (km 7/000 – 9/500). Skala 1:25 000.

Spånga – Söderby (km 9/500 – 12/000, figur 5)

Vid passagen förbi Spånga och korsningen med vägen mot Almunge finns flera fornlämningar. Vid km 9/550 har den kvadratiske stensättningen Alunda 104:1 funnits, men tagits bort vid vägbygge. Vid km 10/100 flankeras den befintliga vägen av gravfälten Alunda 111:1 på den norra sidan respektive 108:1 och 109:1 på den södra sidan. Norr om det förstnämnda är ett ännu bebyggt gårdsläge för Spånga by. Gravfältet 111:1 tangeras av en mycket bred slantning för vägen.

Breddningen av vägen kommer här att ske på den norra sidan, vilket huvudsakligen kommer att beröra denna släntning, men även fornlämningen kan komma att beröras. Indikationer på fornlämningar utgjordes av närheten till andra fornlämningar och topografiska lägen i slutningen eller kanske på impedimentet (*steg 2, lokal 6*).

Längre norrut vid Söderby passerar vägen förbi och mellan flera fornlämningar på sträckan km 10/700-11/200. Dessa utgörs av milstolpen Alunda 130:1 och gravfälten 131:1, 132:1 och 133:1, varav de två förra ligger på vägens västra sida och det sistnämnda på dess östra sida. Både 131:1 och 132:1 sträcker sig in i den zon där breddningen av vägen planeras. Invid 133:1 ligger gården Sjöhagen, förmodligen en utflyttning från Söderby före 1862, då den finns med på Häradsekonomiska kartan från dessa år.

Ytterligare ett stycke åt nordost finns en relativt påtaglig förhöjning öster om vägen vid km 11/700. Under 1900-talet har kvarn och såg funnits där, men merparten av dessa byggnader är numera rivna.

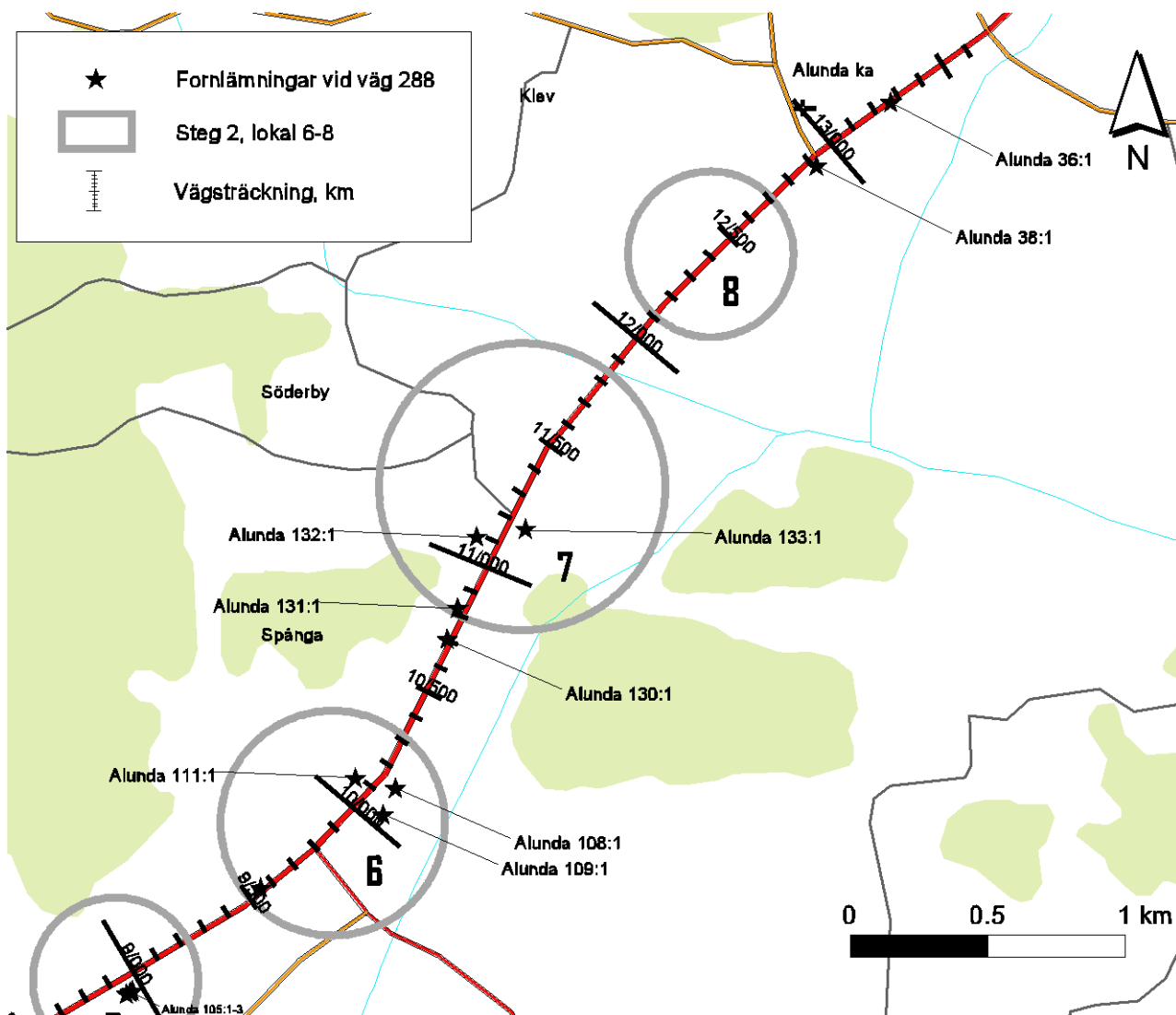
Gravfältet 131:1 har en stor utsträckning mot söder, men skiljs från vägen av en åkerflik. Partiet km 10/700-10/800 väster om vägen består till stor del av en stor och bred busshållplats och parkeringsyta, vilken kommer att motsvara en stor del av breddningen. Eftersom denna del redan är tagen i anspråk återstår knappast några eventuella fornlämningar.

Indikationer på fornlämningar utgjordes av närheten till kända lämningar samt den topografiska belägenheten i form av lokala höjdlägen invid Foghammaråns flacka dalgång (*steg 2, lokal 7*).

Klev – Alunda prästgård (km 12/000 – 13/500, figur 5)

På vägens östra sida finns en påtaglig förhöjning i de annars flacka markerna vid km 12/400. Äldre lantmäterikartor från 1642 och framåt visar att höjden har varit uppodlad till åker, medan omgivningen varit äng. Indikationen på fornlämning är av topografisk natur genom det lokala höjdläget (*steg 2, lokal 8*).

Längs slutet av sträckan mot Alunda finns Alunda 38:1, en uppgift om runsten, och 36:1, en milstolpe. Den förra ska enligt tidigare inventeringar markera platsen för en försvunnen runsten. Denna hänvisning gäller runstenen U1129, som under 1600-talet omtalas ligga i kyrkans bogårdsmur och därefter är försvunnen (Wessén & Jansson 1957 s 516f). Underlaget för uppgiften om en tidigare plats i den nuvarande åkern ter sig därför osäkert.

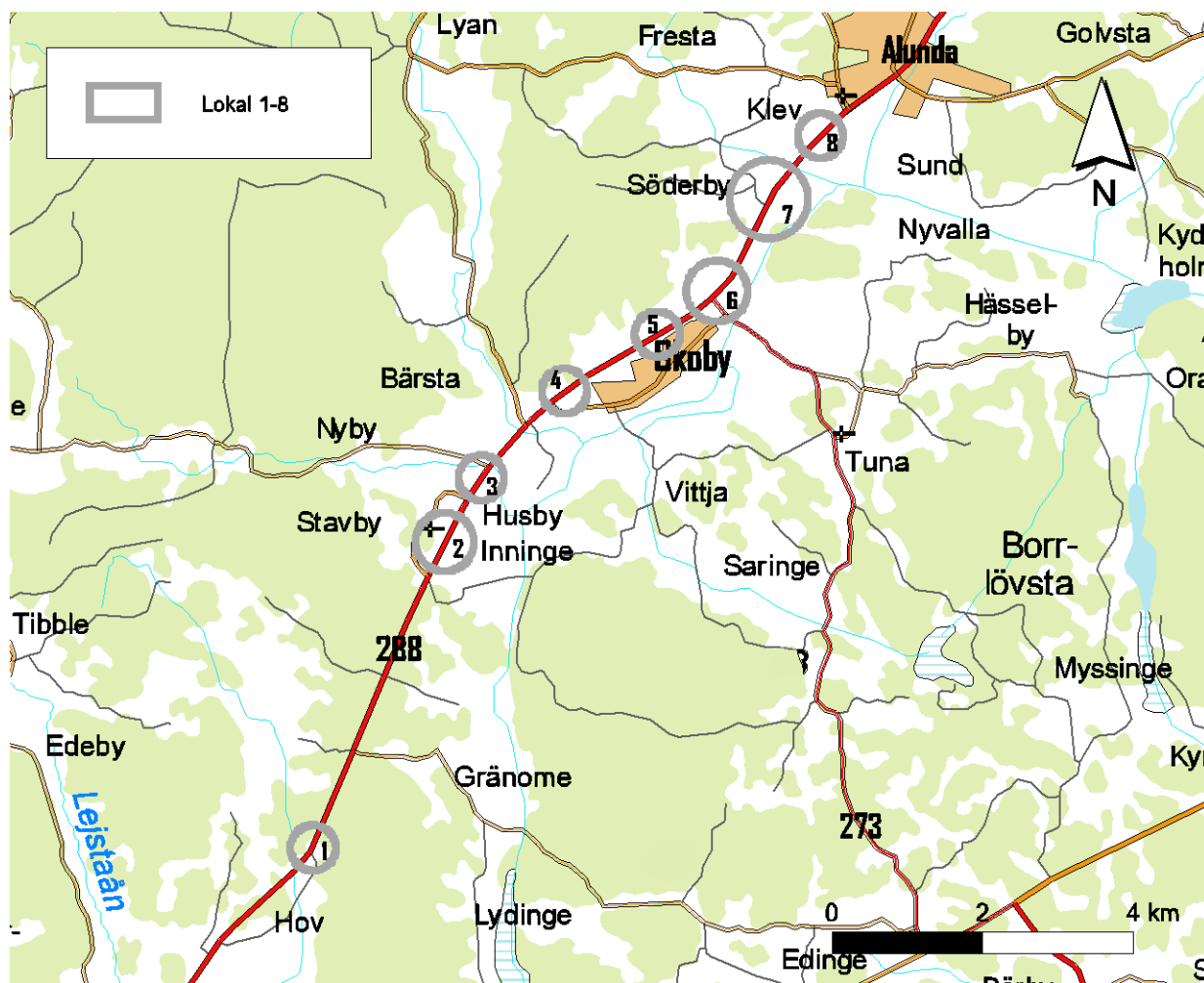
Figur 5. Karta med kända fornlämningar och lokaler utvalda för steg 2-utredning längs sträckorna Spånga – Söderby (km 9/500 – 12/000) samt Klev – Alunda prästgård (km 12/000 – 13/500). Skala 1:25 000.

Schaktgrävning (steg 2)

Baserat på resultatet av fältinventeringen och arkivstudier sorterades åtta lokaler ut för utredning steg 2 (fig 6). Vid lokal 1 genomfördes ingen maskingrävning, vilket diskuteras nedan. På de övriga sju lokalerna grävdes totalt 60 sökschakt med en sammanlagd area av 3 032m². Genomgående grävdes schakten med en skopbredd, cirka 1,65 m. Sammanlagt 37 arkeologiska objekt, lager eller anläggningar, påträffades på fem av dessa lokaler. Lokalerna presenteras i nummerordning nedan.

Kursiverat längst bak i varje presentation finns Upplandsmuseets antikvariska bedömning av de framkomna lämningarna, alltså om Upplandsmuseet anser att de utgör fast fornlämning eller ej.

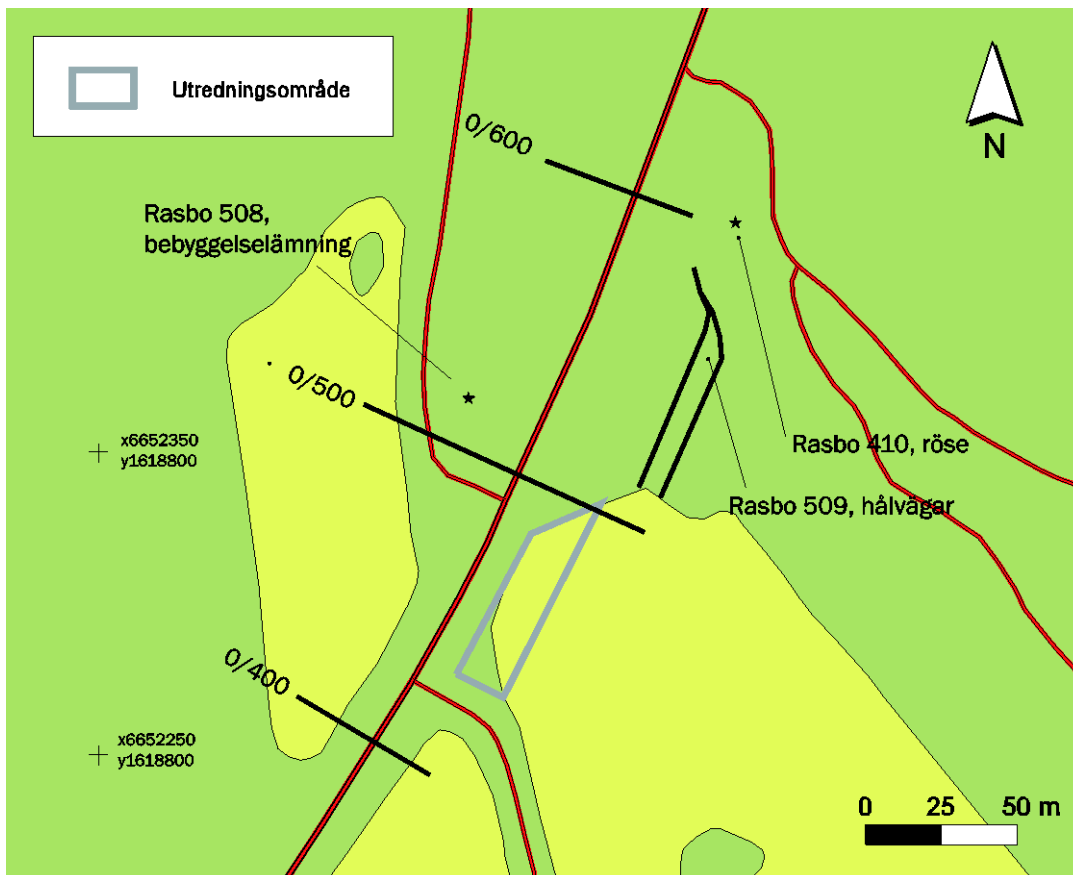

Figur 6. Översikt av de åtta lokaler som var aktuella för steg 2 - utredning. Skala 1:100 000.

Lokal 1 Hov (km 0/400-0/500)

Lokalen utgörs av en topografisk indikation på en möjlig fornlämning i åkermark i anslutning till känd fornlämning (fig 7).

Efter samråd med Trafikverkets beställarstöd Sverker Söderberg, kmb Kulturmiljöbyrån, kom ingen söschaktsgrävning att göras inom lokal 1 på grund av tillträde ej medgavs. Lokalens relativt ringa omfattning tillsammans med dess direkta anslutning till fornlämningarna Rasbo 509 och 410 innebär att söschaktsgrävning istället skulle kunna utföras i samband med förundersökning av de närbelägna fornlämningarna.

Figur 7. Lokal 1 med utredningsområdet och närbelägna lämningar. Skala 1:2500.

Lokal 2 Husby och Stavby (km 4/450-5/300)

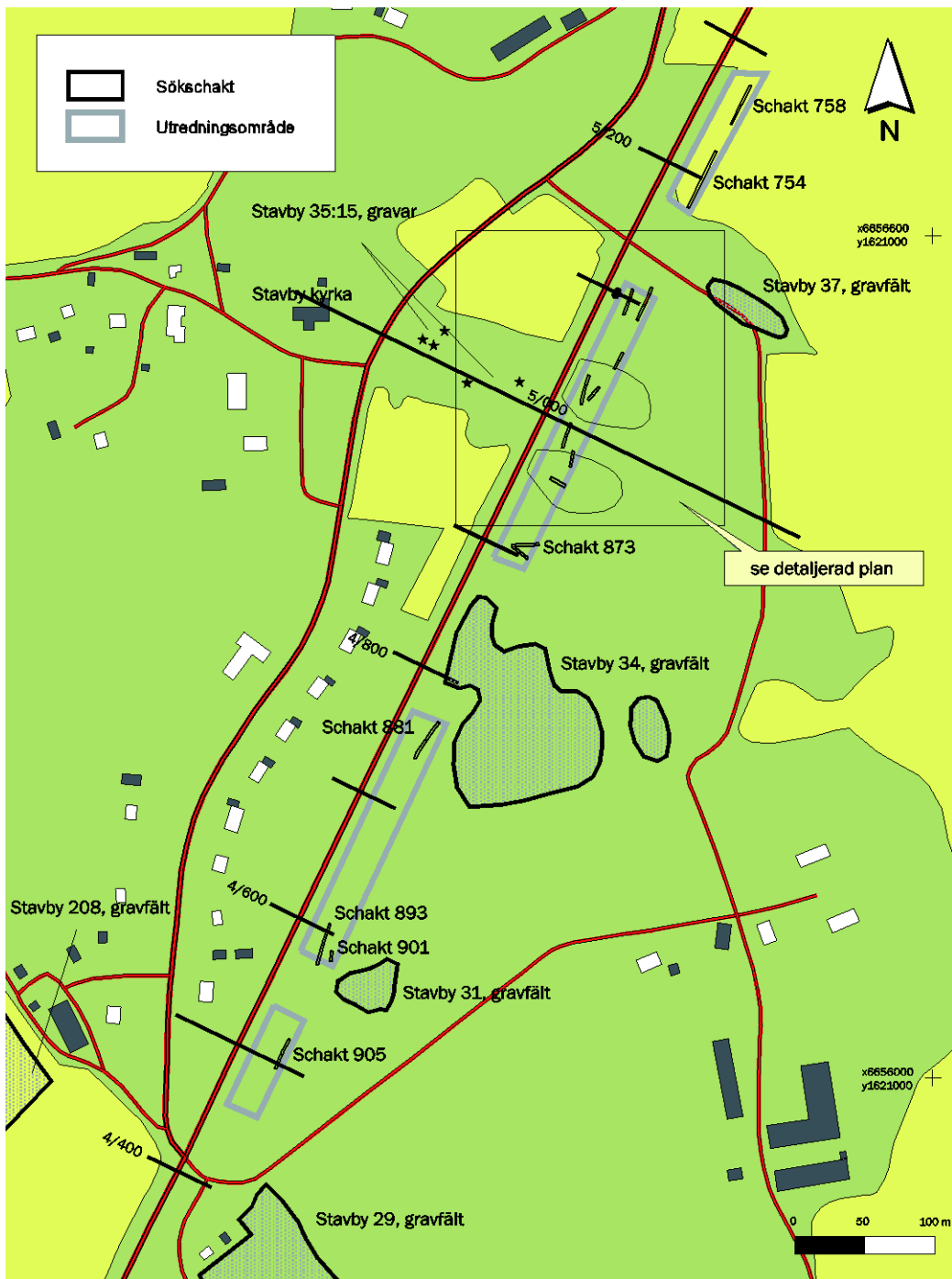
Lokalen utgjordes huvudsakligen av betesmark, fd åker, i anslutning till gravfälten Stavby 31:1, 34:1, 37:1, som ligger på impedimentmark. Mellan de två sistnämnda gravfälten finns två mindre impediment med möjliga stenskodda terrasser, vilket kan ses som boplotsindikationer. I lokalens nordligaste delar fanns även en uppodlad vall. Närheten till gravfälten och de nämnda stenrensade impedimenten innebar att det kunde finnas fornlämningar som inte är synliga i markytan, inom sträckorna km 4/450-4/550, 4/580-4/770, 4/850-5/120 och 5/180-5/300. I dessa sträckor ingick ej impedimenten med de ovan nämnda gravfälten.

Vid utredning steg 2 grävdes 15 sökschakt med en sammanlagd area på 556 m² inom lokalen, på den befintliga vägens östra sida (fig 9 och 10). Huvuddelen av betesmarken i lokalens södra delar (km 4/450-4/750) var belägen i mycket sank terräng. Eftersom schakten här i de högst belägna delarna visat sig vara tomma togs beslutet att inte schakta vidare i de mer låglänta delarna. Vid schaktgrävning på det södra impedimentet (km 4/950) som hade en tydlig terrasskant (fig 8), påträffades inget övrigt av antikvariskt intresse. Ett par otydliga mörkfärgningar (A848 och 855 i Schakt 840; fig 10) påträffades i betesmarken (km 5/000). På det nordligaste impedimentet (km 5/040) påträffades ett fåtal otydliga och grunda härddar (A795, 802, 809 och 817 i Schakt 789 samt A833 i Schakt 824; fig 10). I den nordligaste delen av betesmarken (fig 7 - km 5/100) påträffades ett upp till 0,25 m tjockt gråaktigt kulturlager (A773 i Schakt 762 och 777; fig 10) som innehöll skärvsten och en del kol. I den uppodlade marken i norr (km 5/180-5/280) påträffades ingenting av antikvariskt intresse.

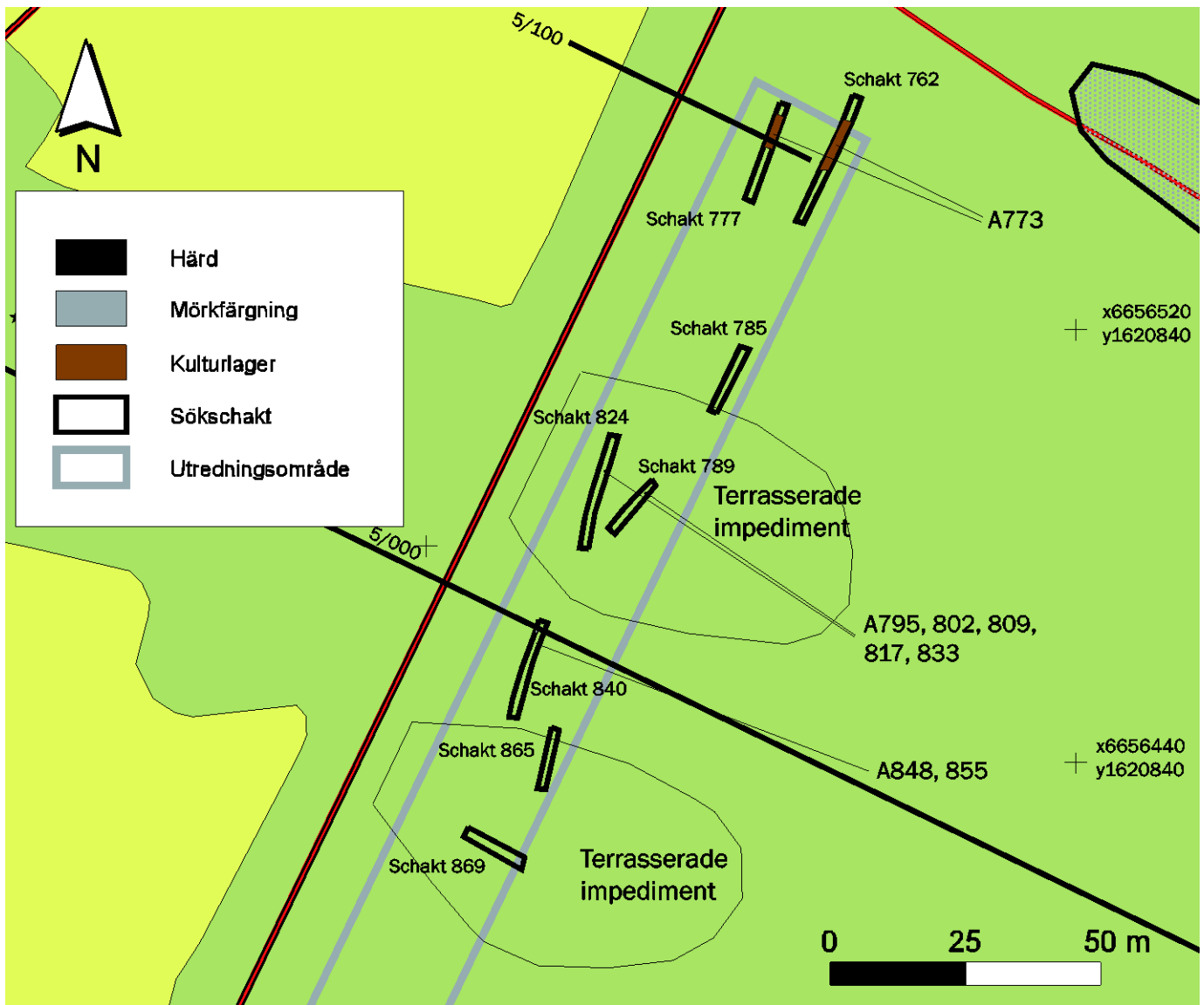
Upplandsmuseets antikvariska bedömning är att de framkomna objekten kan utgöra boplatsslämningar och föreslår därför att de klassas som fast fornlämning. De framkomna lämningarna har anmälts till FMIS.

Figur 8. Utsikt från norr mot ett av de södra av de bägge impedimenten med tydlig terrassering. Foto: Malin Lucas, Upplandsmuseet.

Figur 9. Schaktplan över lokal 2 med utredningsområdet, närbelägna lämningar och sökschakt. Skala 1:5000.

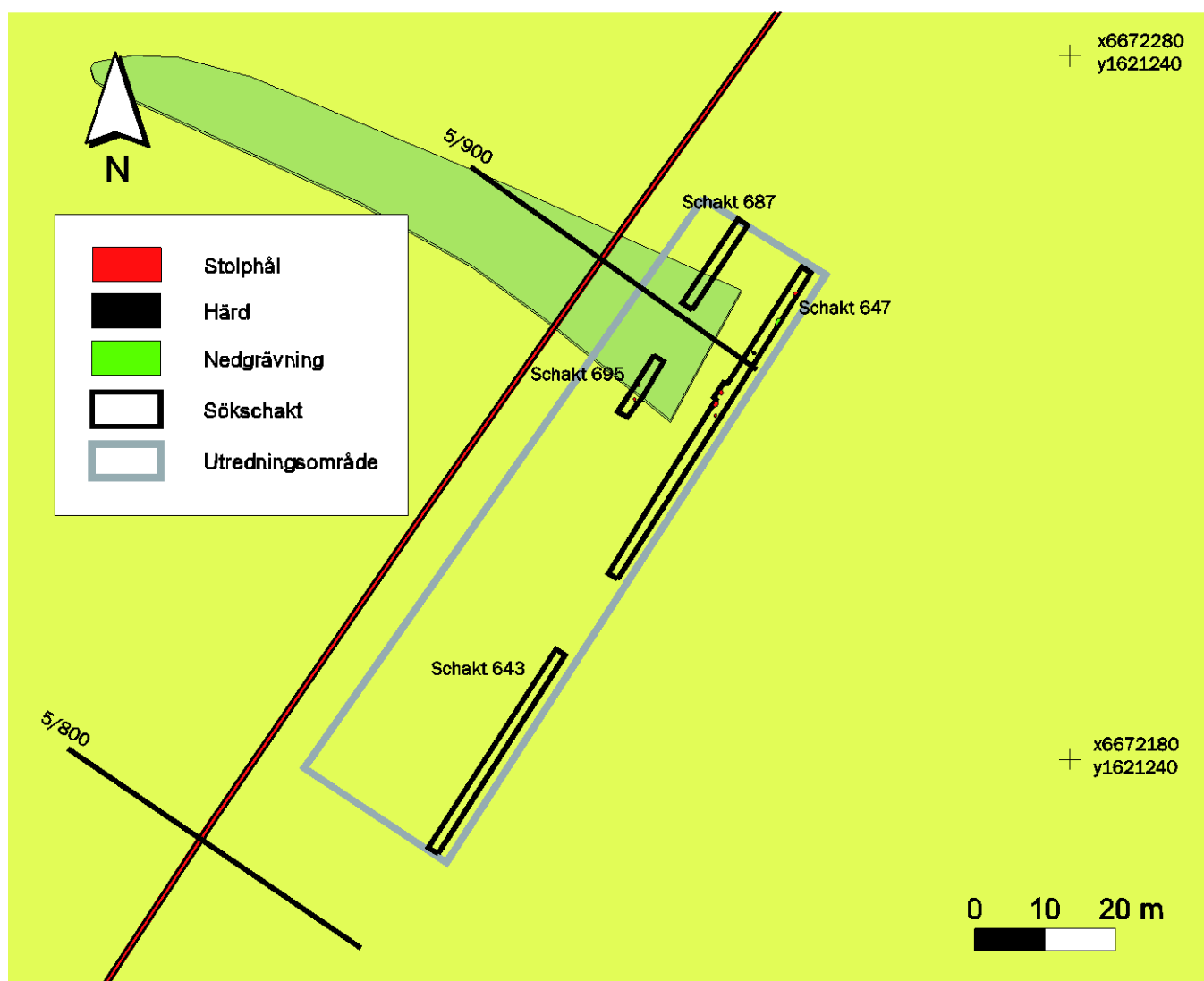
Figur 10. Detaljerad plan med framkomna lämningar i området vid 4/950 – 5/100. Skala 1: 1250.

Lokal 3 Nyby (km 5/800 - 5/920)

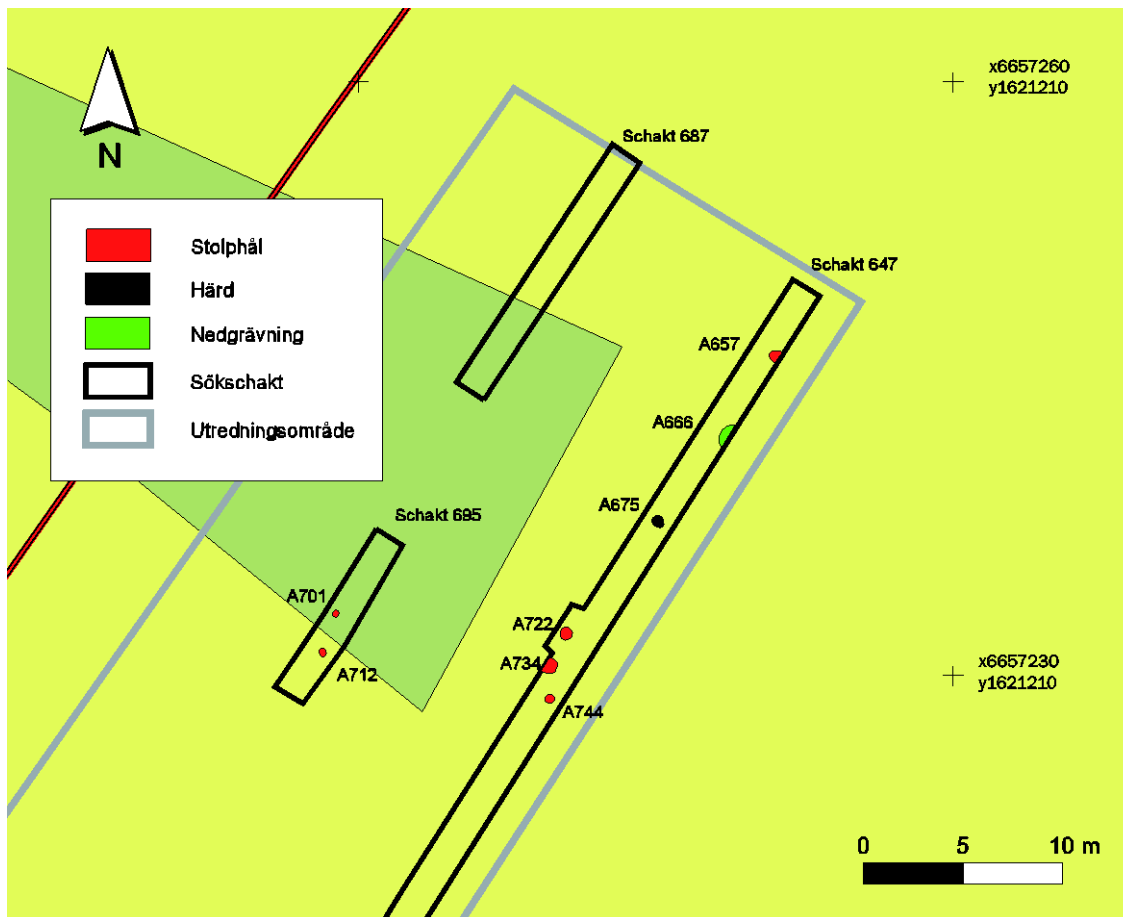
Lokalen låg i ett påtagligt höjdläge i annars flack och låglänt belägen åkermark. Det topografiskt markanta läget innebar att det eventuellt kunde finnas fornlämningar som inte var synliga i markytan.

Vid utredning steg 2 grävdes fyra sökschakt med en sammanlagd area på 181 m² inom lokalen, på den befintliga vägens östra sida (fig 11 och 12). Några stolphål, av vilka ett par var kraftiga och stenskodda påträffades (A657, 722, 734 och 744 i Schakt 647 samt A701 och 712 i Schakt 695; fig 12), Dessutom framkom en härd och en icke närmare bestämd nedgrävning (A666 och 675 i Schakt 647; fig 12). Eventuellt har några stolphål ingått i ett öst-västligt orienterat stolphus (fig 12). Lämningarna var koncentrerade till höjdlägets norra sida. På höjdens krön var matjordslagret näst intill obefintligt. Om det funnits lämningar på krönet har dessa med största sannolikhet plöjts bort.

Upplandsmuseets antikvariska bedömning är att de framkomna objekten kan utgöra boplatslämningar och föreslår därför att de klassas som fast fornlämning. De framkomna lämningarna har anmälts till FMIS.

Figur 11. Schaktplan, lokal 3, med utredningsområde, sökschakt och framkomna lämningar. Skala 1:1000.

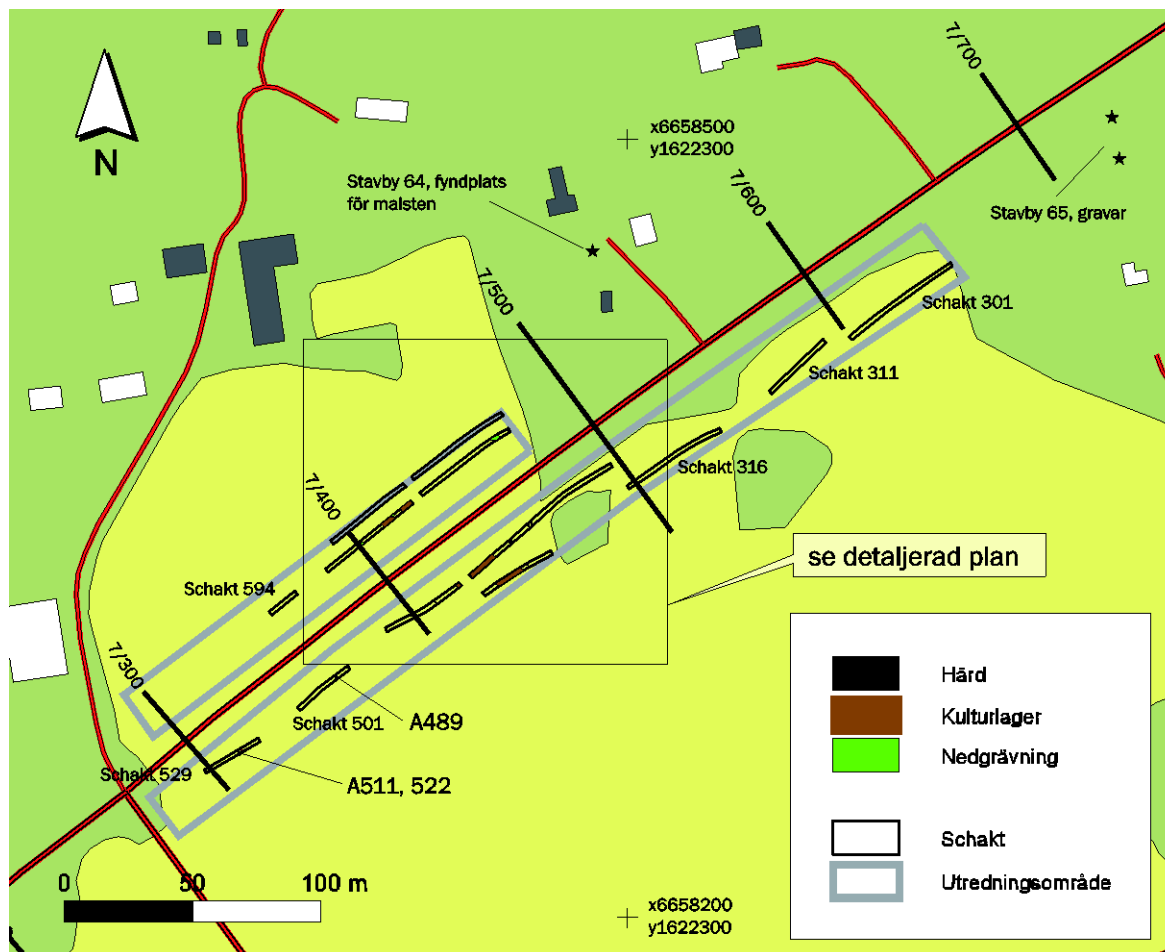
Figur 12. Detaljplan över framkomna lämningar vid lokal 3. Det eventuella stolphuset strax under bildens mitt. Skala 1:400.

Figur 13. Vy från norr över höjdläget på vilket lokal 3 var belägen. Foto: Robin Lucas, Upplandsmuseet.

Lokal 4 Skeberga och Jönninge (km 7/280 - 7/650)

Lokalen var belägen i åkermark nedanför en backe med stensättningarna Stavby 65:1-2. Närheten till stensättningarna 65:1 och uppgiften om den ej lokaliserade fyndplatsen för malsten, keramik och svart jord, innebar att det kunde finnas fornlämningar som inte var synliga i markytan i åkermarken. Aktuell del av sträckningen var km 7/280 - 7/650 på den södra sidan av vägen, där breddningen kommer att ske. På den norra sidan där en ny anslutningsväg planeras, var sträckkan motsvarande km 7/300 - 7/480 aktuell.

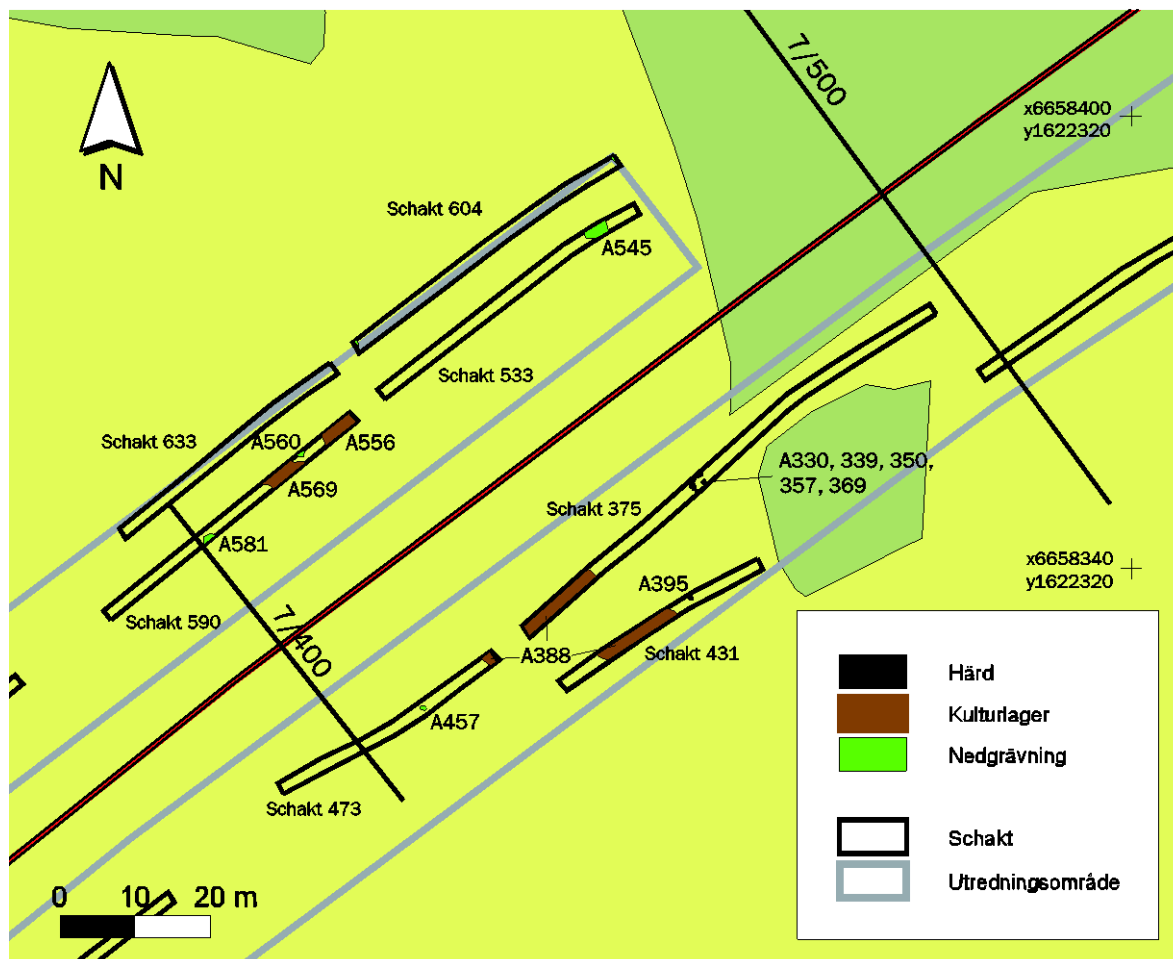
Figur 14. Översikt, lokal 4 med utredningsområdet, närbelägna lämningar och sökschakt. Skala 1:3000.

Vid utredning steg 2 grävdes 13 sökschakt med en sammanlagd area på 806 m² inom lokalen (fig 14 och 15). Schaktningen inleddes på den östra sidan av befintlig väg. I södra delen av utredningsområdet (km 7/300 – 7/360) fanns ett par ensamliggande stolphål (A511 och 522 i Schakt 529; fig 14) och en nedgrävning (A489 i Schakt 501; fig 14). Längre norrut (km 7/430 – 7/450), i anslutning till ett mindre impediment, påträffades ett tjockt kulturlager (A388 i Schakt 375, 431 och 473; fig 15). Lagret var upp till 0,40 m djupt och innehöll stora mängder bränd lera och kol. Även ben och enstaka keramik påträffades. Närmare vägen var lagret tunnare, 0,10 m. I området påträffades även en grupp av härdar (A330, 339, 350, 357, 369 i Schakt 375, samt A395 i Schakt 431; fig 15) samt en enskild nedgrävning (A457 i Schakt 473; fig 15). Lämningarna verkade vara koncentrerade till en mindre höjdpåta som sträckte sig runt det ovan nämnda impedimentet (km 7/400 - 7/460).

Vid schaktning på norra sidan av vägen påträffades också lager, men dess djup översteg där aldrig 0,10 m (A556 och 569 i Schakt 590; fig 15). På denna sida fanns även ett mindre antal

nedgrävningar, samtliga mycket sotiga (A545 i Schakt 533 samt A560 och 581 i Schakt 590; fig 12). I schakten närmast stensättningarna Stavby 65:1-2 påträffades inget av antikvariskt intresse (km 7/500 – 7650; fig 14).

Upplandsmuseets antikvariska bedömning är att de framkomna objekten kan utgöra boplatslämningar och föreslår därför att de klassas som fast fornlämning. De framkomna objekten har anmälts till FMIS.

Figur 15. Detaljerad plan med framkomna lämningar i området vid 7/400 – 7/460. Skala 1:1000.

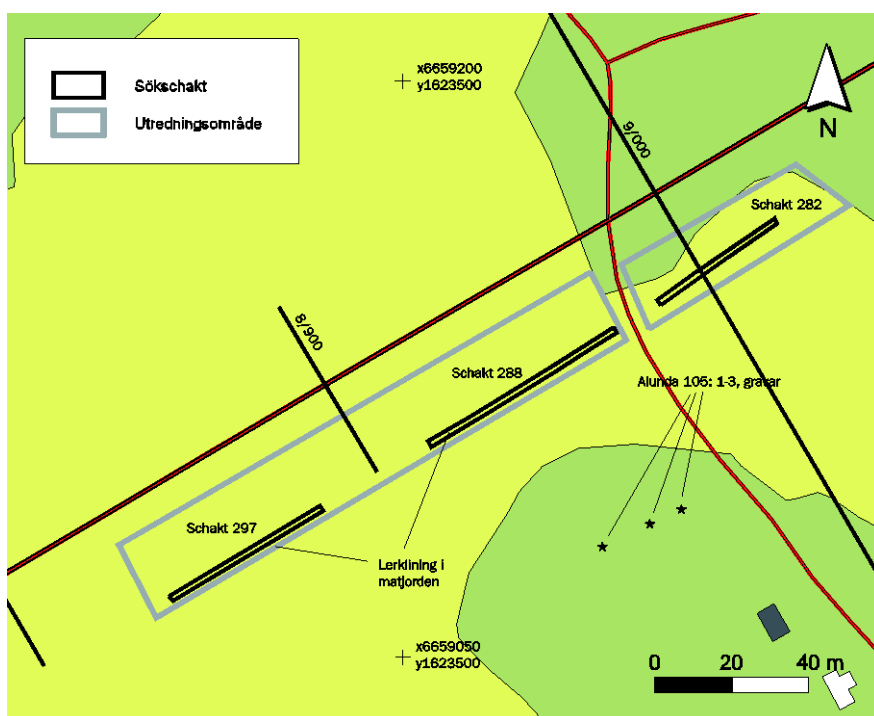
Figur 16. Vy från sydväst över impedimentet kring vilket de flesta lämningar var belägna. Den södra delen av det tjocka kulturlagret kan anas i bildens mitt. Synligt är även höjdplatån kring impedimentet. Foto: Malin Lucas, Upplandsmuseet.

Lokal 5 Skoby (km 8/820 - 9/020)

Lokalen var belägen i åkermark strax väster om ett impediment där gravarna Alunda 105:1-3 var belägna. En svag sluttning upp mot gravarna utgjorde en topografisk indikation på en boplat.

Vid utredning steg 2 grävdes tre sökschakt med en sammanlagd area på 229 m² inom lokalen (fig 17). Schakten förlades till det mer höglänta partiet av utredningsområdet. Dess norra delar, ner mot den befintliga vägen, ansågs vara för låglänta. Inga konkreta lämningar framkom i schakten. Däremot påträffades enstaka bitar lerklining i matjordslagret (cirka km 8/860 och 8/920; fig 17). Dessa kan möjligen ha förts till platsen vid plöjning och kan ses som en indikation på att det finns boplatlämningar söder om utredningsområdet, i sluttningen upp mot gravarna.

Upplandsmuseets antikvariska bedömning är att de framkomna fynden kan utgöra indikationer på boplatlämningar. Faktiska lämningar fanns emellertid inte inom utredningsområdet, varför Upplandsmuseet föreslår att de framkomna indikationerna inte klassas som fast fornlämning.

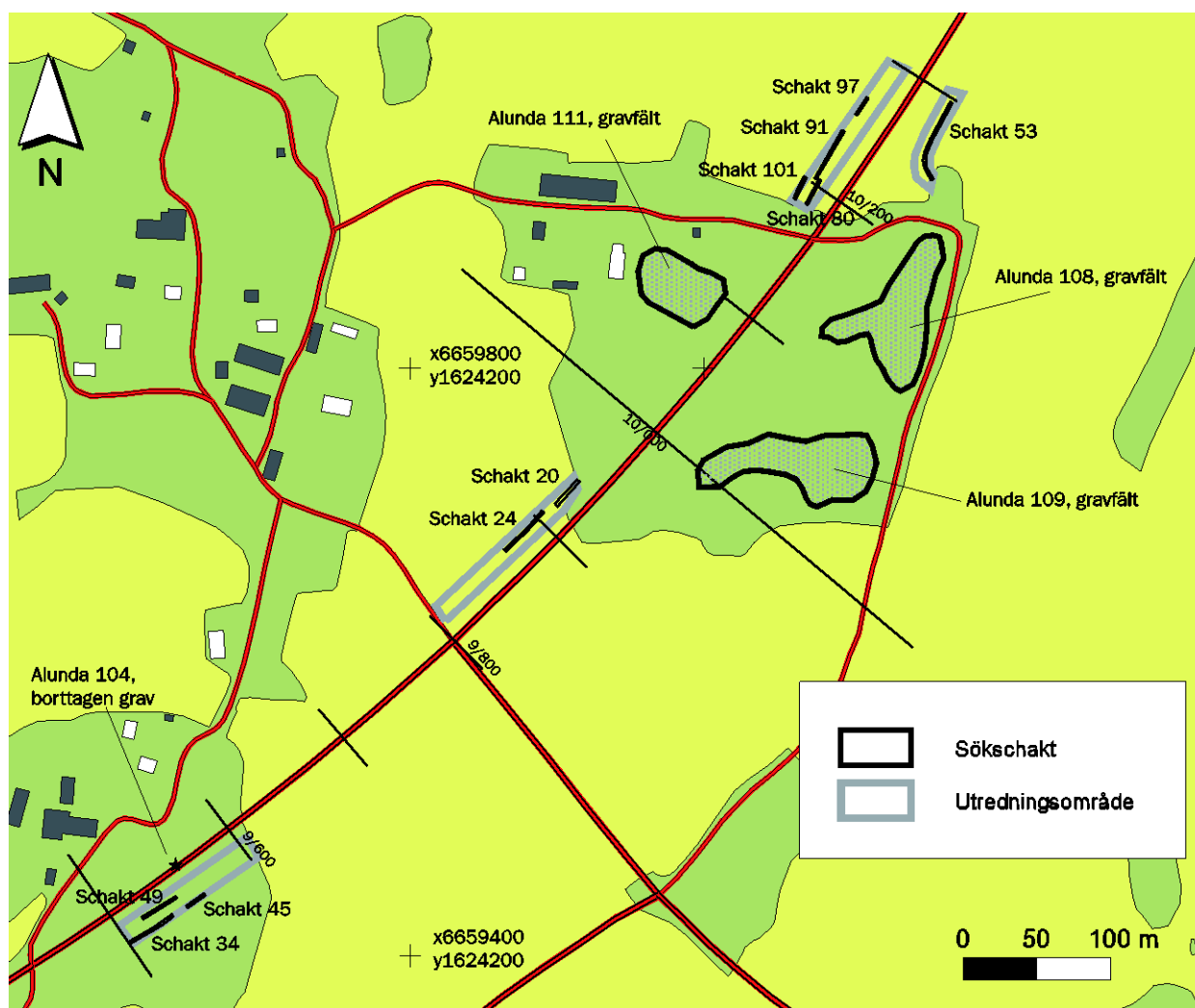
Figur 17. Lokal 5 med utredningsområdet, sökschakt och närbelägna lämningar. Skala 1:2000.

Lokal 6 Spånga (km 9/500 - 10/300)

Lokalen var belägen delvis i betesmark och fd åker söder om befintlig väg (km 9/520 - 9/620; fig 18), i anslutning till platsen för stensättningen Alunda 104 som togs bort vid vägbygge, men ej verkar ha undersökts arkeologiskt. Lokalen berörde även åker i vall väster om impedimentet med gravfältet Alunda 111 (km 9/820-9/940; fig 18), samt öster om detsamma (km 10/180 - 10/300; fig 15), norr om befintlig väg. Slutligen berördes åkermark i anslutning till gravfältet Alunda 108, där en GC-väg ska anläggas söder om befintlig väg (km 10/220 - 10/300; fig 18). Fornlämningsanknytningen samt topografiska lägen i sluttning eller kanten av impediment utgjorde här indikationer på fornlämningar.

Vid utredning steg 2 grävdes tio sökschakt, fördelade på fyra olika områden och med en sammanlagd area på 477 m², inom lokalen (fig 15). Inget av antikvariskt intresse framkom.

Upplandsmuseets antikvariska bedömning är att inga objekt som kan klassas som fast fornlämning finns inom lokalen.

Figur 18. Lokal 6 med utredningsområdet, sökschakt och närbelägna lämningar. Skala 1:5000.

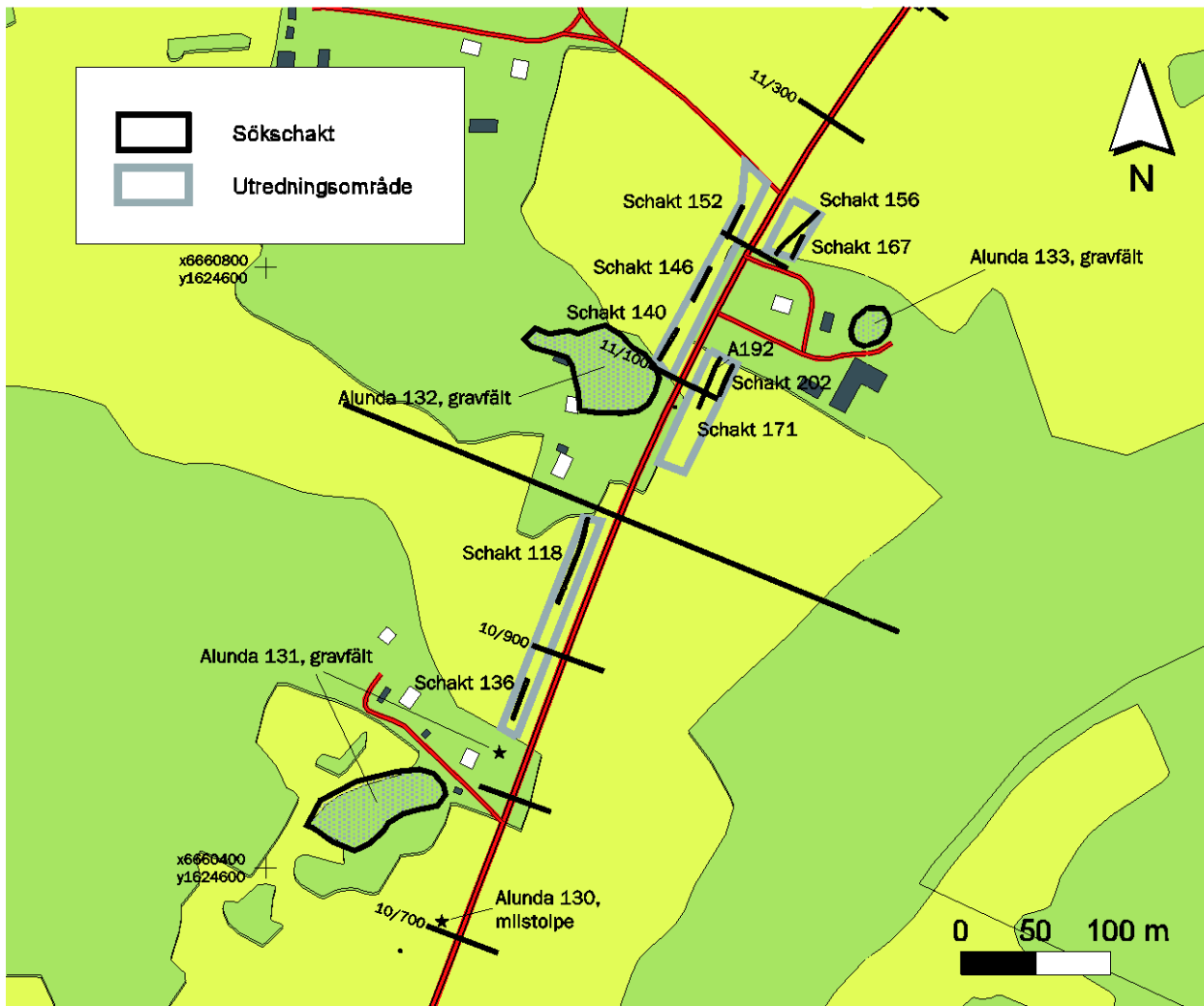
Lokal 7 Söderby (km 10/840 – 11/800)

Lokalen var tvådelad, med ett sydligt och ett nordligt läge. Vid det sydliga läget kommer breddning av väg och GC-väg att passera i anslutning till och mellan gravfält. Väster om vägen gäller detta vilka anslöt till gravfälten Alunda 131:1 och 132:1 (km 10/840 - 10/980 samt 11/100 - 11/240; fig 19). Eftersom en GC-väg ska anläggas på vägens östra sida tillkom två kortare sträckor (km 11/080-11/120 samt 11/200-11/240; fig 19) på ömse sidor av den tydliga höjd där gravfältet 133:1 och gården Sjöhagen ligger. Indikationer var främst fornlämningsanknutna, men också topografiska i form av lokala höjdlägen invid Foghammarsåns flacka dalgång.

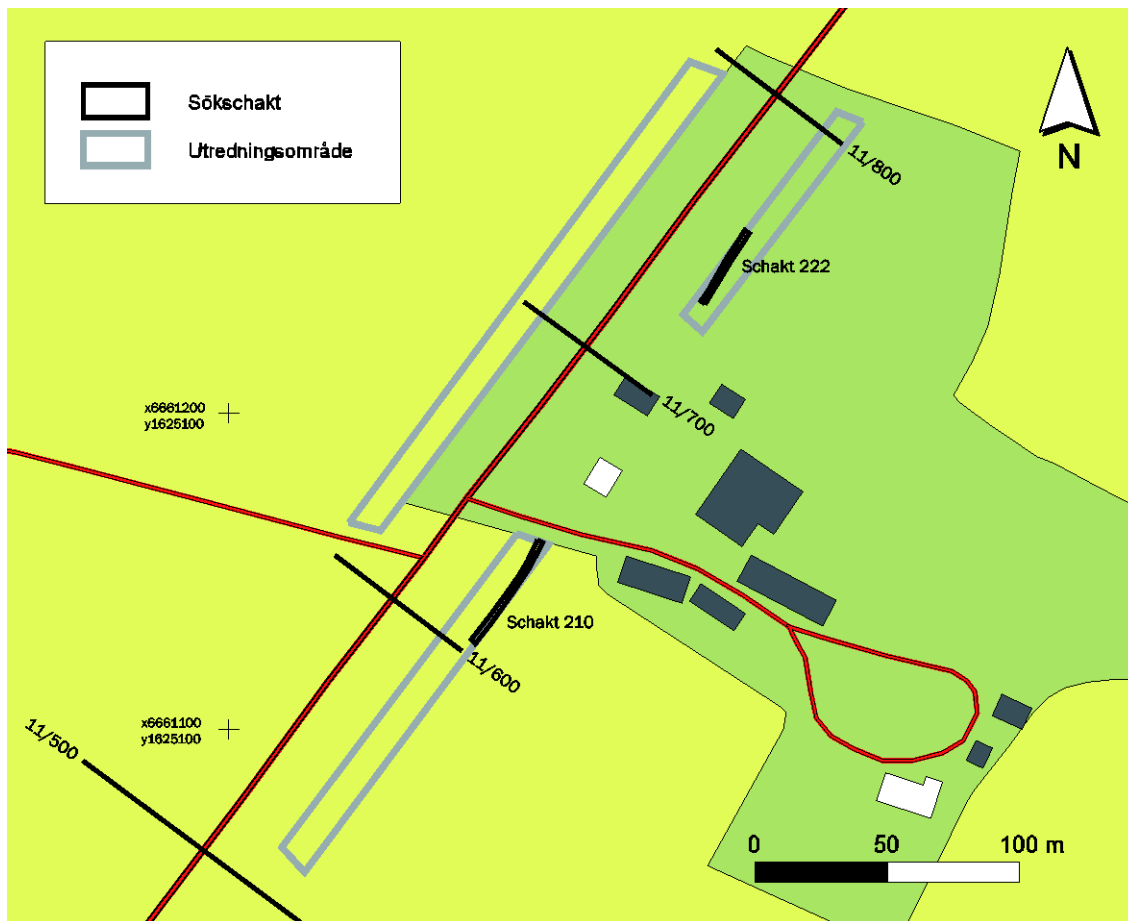
Vid det nordliga läget kommer vägen att passera en förhöjning med impediment i för övrig flack åkermark. Indikationen var här av topografisk natur. Dessa är i GC-vägens sträckning öster om vägen (km 11/500 - 11/620 och 11/730 - 11/800; fig 20), samt i breddningszonen väster om vägen (km 11/620 - 11/800; fig 17).

Vid utredning steg 2 grävdes elva sökschakt med en sammanlagd area på 557 m² inom lokalen (fig 19 och 20). Vid det södra läget framkom en ensamliggande diffus härd (A192 i Schakt 202; fig 19) strax söder om gården Sjöhagen (km 11/110). I övrigt påträffades inget av antikvariskt intresse. Eftersom inget framkom på östsidan av vägen vid det norra läget genomfördes ingen schaktning på den låglänt belägna västsidan av vägen.

Upplandsmuseets antikvariska bedömning är att det enda framkomna objektet troligen inte utgör någon boplatsindikation utan är resultatet av enstaka eldningsaktivitet, möjligen stubbränning. Upplandsmuseet föreslår därför att objektet inte klassas som fast fornlämnning.

Figur 19. Lokal 7, södra delen, med utredningsområdet, sökschakt, närliggande lämningar och den härd som påträffades söder om Sjöhagen. Skala 1:5000.

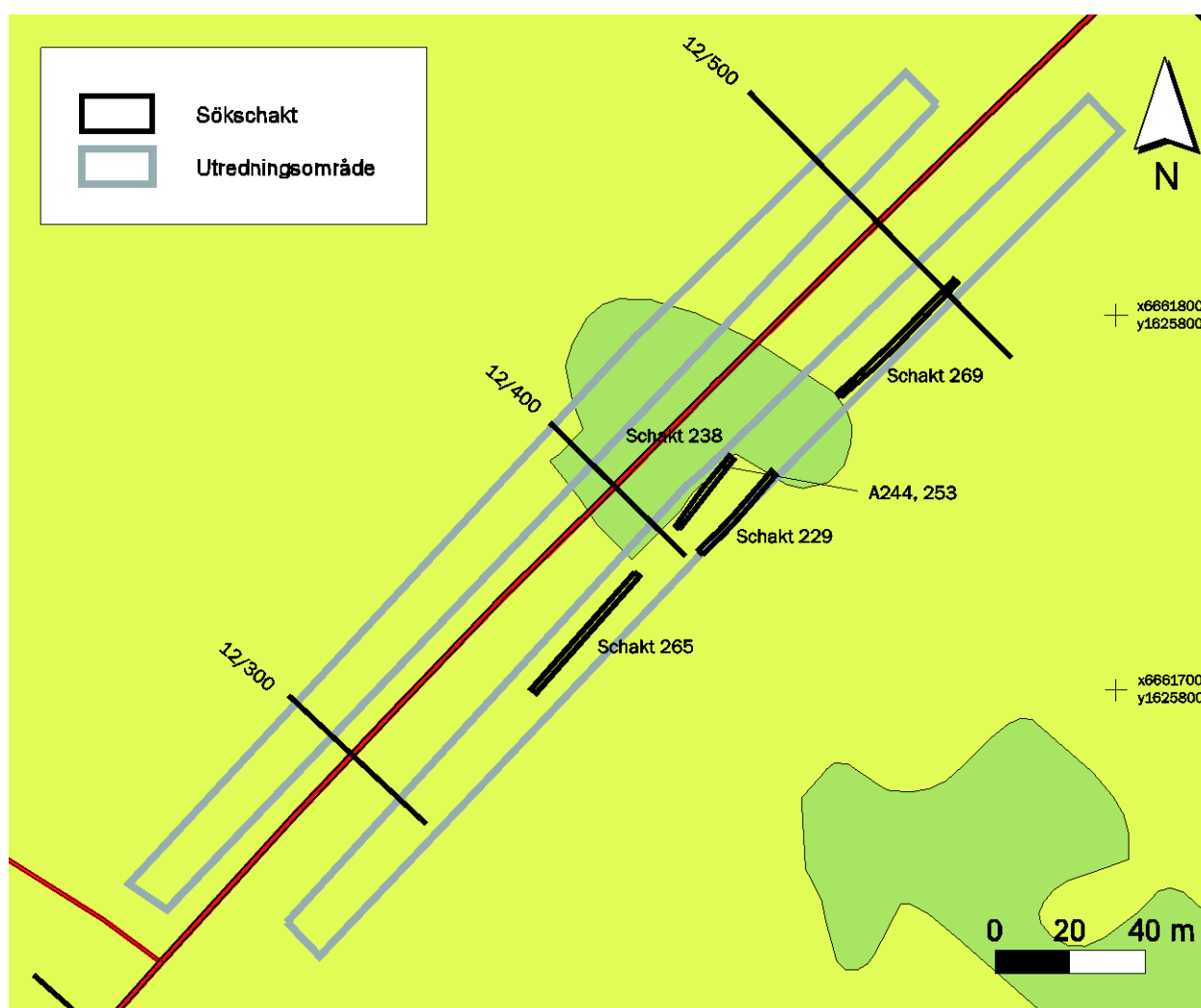
Figur 20. Lokal 7, norra delen, med utredningsområdet och sökschakt. Skala 1:3000.

Lokal 8 Klev (km 12/240 – 12/560)

Lokalen var belägen där vägen passerar en svag förhöjning med impediment i för övrig flack åkermark. Indikationen var av topografisk natur. På östra sidan av vägen gick GC-vägens planerade sträckning (km 12/260 - 12/560; fig 21), på västra sidan fanns den planerade breddningszonen (km 12/240 - 12/540; fig 21).

Vid utredning steg 2 grävdes fyra sökschakt med en sammanlagd area på 226 m² inom lokalen (fig 18). På den östra sidan av vägen, upp mot impedimentet (km 12/420) framkom två möjliga härdrester (A244 och 253 i Schakt 238; fig 21). De utgjordes av tunna kol/sotrester i det naturliga gruset. I övrigt påträffades inget av antikvariskt intresse. På grund av det magra resultatet på östsidan av vägen genomfördes ingen schaktning på den låglänt belägna västsidan av vägen.

Upplandsmuseets antikvariska bedömning är att de framkomna objekten troligen inte utgör någon boplatssindikation utan är resultatet av enstaka eldningsaktivitet, möjligen stubbränning. Upplandsmuseet anser därför att objekten inte klassas som fast fornlämning.

Figur 21. Lokal 8 med utredningsområdet och sökschakt. Skala 1:2000.

Utvärdering och tolkning

Resultaten från utredningen kan utvärderas både gentemot fornlämningsmiljö, kronologi och arten av lämningar samt i ett större perspektiv. Det omfattar såväl lokalt mellan platserna som regionalt i betydelsen andra delar av Uppland, särskilt Uppsalatrakten.

En kategori lämningar som ofta inte är synliga i markytan är boplatser från yngsta stenålder. I Rasbo socken finns ett antal föremål som dolkar och yxor av flinta som kan antyda en närvaro i området under denna period. Erfarenheter från andra platser talar för att de delvis kan vara belägna på samma platser som boplatser från äldre bronsålder. Därtill finns möjligheten av ännu äldre lämningar, främst från mellanneolitikum. De närmast kända boplatserna finns vid Tibble i Björklinge socken och Brännpussen i Tensta socken. Båda dessa platser ligger på nivåer av ca 35 möh. (Segeberger 1999; Nilsson 2006). En jämförelse med sträckningen mellan Hov och Alunda visar att det enda parti som når upp till dessa nivåer är delen strax söder om Stavby. Det utgör den högsta delen av denna sträcka och utgörs av låga och svaga sluttningar utan några påtagliga topografiska företeelser. Detta talar mot att det skulle finnas lämningar från denna tidiga period inom eller i anslutning till den aktuella sträckningen.

Bland de synliga fornlämningarna som kan ses som kronologiska markörer för bronsålder-äldre järnålder finns skärvstenshögar. Där råder motsatta förhållanden mellan Rasbo där sådana är talrika, medan de däremot är sällsynta i Stavby och Alunda. De få som finns i sistnämnda område ligger inte i anslutning till vägsträckningen. Orsaken till denna skillnad skulle kunna vara inventeringsmässiga eller kronologiska, dvs att bronsålder inte är särskilt väl företrädd i Stavby/Alunda. Emellertid kan det också ses som en parallell till situationen i Tierp, där det enbart finns enstaka skärvstenshögar, men där bronsålder har konstaterats på boplatser (Frölund & Larsson 2002; Renck 2007).

Vad gäller gravar och gravfält som huvudsakligen representerar järnålder kan tre rumsliga grupperingar urskiljas i de delar av Rasbo och Stavby/Alunda som berörs av vägsträckningen. Den första låg vid Hov i den nordöstra kanten av Rasbo, medan den andra låg vid Husby och Stavby i Stavby socken. Slutligen låg den tredje mellan Skeberga i Stavby socken och Alunda i Alunda socken. Skiljet mellan grupperna utgörs av skogsbevuxen höglänt terräng respektive ett låglänt parti, dvs. är styrt av topografiska faktorer. Generellt kan gravar och gravfält i de två sista områdena dessutom sägas följa kanten av odlingsmarken längs med Olandsån och dess biflöden. Ett allmänt samband finns mellan gravfält och historiska bylägen, vilket visar en kontinuitet i odlingsbygden åtminstone från yngre järnålder. Erfarenheter från andra delar av Uppland visar även att inslag från äldre järnålder kan förekomma i dessa lägen (Göthberg 2000).

Sambandet kan här också utsträckas till att gälla landsvägens äldre sträckning, eftersom den sammanfaller med förekomsten av runstenar. Detta samband exemplifieras bäst vid Husby och Stavby, Skeberga, samt mellan Spånga och Söderby. Vid Jönninge och Skoby löper den nuvarande vägen däremot bakom ansamlingen av gravfält och bylägen. I det sistnämnda stråket förekommer däremot spridda gravar, vilket kronologiskt mer signalerar bronsålder/äldre järnålder (se Göthberg 2000). För detta kan också de något högre nivåerna tala.

Ett område längs vägsträckningen som avviker från de andra är Stavby. Det mest påtagliga tecknet är vägdragningen mellan en ansamling av gravfält. Därtill finns också inslag som en storhög, fynd av ett romerskt guldmynt, ett arabiskt silvermynt, gravar med relativt rika fynd och förekomsten av ett Husby. Sammantaget kan man därför räkna med att det inom detta område funnits en högstatusmiljö och centralplats under järnålder (se Hyenstrand 1974).

Av de lämningar som har framkommit vid utredningen utgörs merparten av boplatslämningar med oklar datering. Rumsligt sammanfaller merparten med miljöer med gravfält och bylägen, exempelvis vid Stavby (lokal 2) och Skeberga (lokal 4). Noterbart är att lämningarna på den förra platsen ligger i närområdet till en storhög, vilket dock inte verkar avspeglas kvantitativt eller kvalitativt i de påträffade. På den senare platsen var lämningarna däremot mer omfattande. Inom de

delar av sträckningen där spridda gravar fanns, däribland Skoby (lokal 5) fanns däremot endast indikationer på boplatser. Det kan ses i ljuset av att boplatser från bronsålder och äldre järnålder relativt ofta påträffas i områden av samma karaktär (Göthberg 2000).

Ytterligare en möjlig kategori av boplatslämningar är de som påträffats i anslutning till låglänt mark. I Stavby/Alunda kan detta definieras som vid nivåer på ca 15 möh. I äldre lantmäterikartor utmärks de dessutom av att dessa marker främst användes som äng och betesmark, samt anslöt till vattendrag. Boplatser med låglänt placering har främst uppmärksammats kring Uppsala, men finns även i andra delar av Uppland. I de nuvarande odlingsbygderna har de ofta visat sig härröra från äldre järnålder, men kan vara relativt kortvariga. De har förmodligen haft en stark koppling till bete och boskapsskötsel, samt har förmodligen haft band till andra boplatser pga de sämre förutsättningarna för åkerbruk (Frölund 2007; Göthberg & Åberg 2007). I den aktuella vägsträckningen återfinns lämningar i ett sådant läge vid Nyby (lokal 3).

Sammanfattning

Upplandsmuseet gjorde under september-oktober 2010 en särskild utredning, steg 1 och 2 för väg 288, sträckan Hov-Alunda. Utredningen gjordes inför ombyggnad av vägen i form av breddning av den befintliga sträckningen. Därtill kom några anslutningsvägar och gång- och cykelväg på delar av sträckningen.

Vägsträckningen berör skogsmark mellan Rasbo och Stavby medan resterande delar av sträckningen går i odlingsbygd, dels Rasbo och dels Stavby-Alunda. I de senare finns kända fornlämningar av förhistorisk karaktär i varierande omfattning. Inom ramen för steg 1 av utredningen klarlades var det fanns fornlämningar som kunde komma att beröras av arbetena, samt var det fanns indikationer på fornlämningar. Inom steg 2 kontrollerades de sistnämnda platserna genom schaktgrävning med maskin.

Särskild utredning, steg 1

Längs vägen finns 24 kända forn- och kulturlämningar som kommer, eller kan komma att beröras av breddningen av de förstående arbetena. Dessa redogörs i tabellen nedan.

Läge	RaäNr	Lämning	V288 belägen i	Km	Status*)
Hov	Rasbo 508:1	1 bebyggelselämning	Väster	0/500	ÖKL
Hov	Rasbo 509:1	2 hålvägar	Öster	0/500	FF
Hov	Rasbo 410:1	1 röse	Väster	0/500	FF
Karlsborg**)	Stavby 7:1	1 milsten	Öster	1/250	FF
Karlsborg**)	Stavby 82:1	1 väghållningssten	Öster	1/650	Bev
Hov - Stavby	Stavby 136:1	1 bebyggelselämning	Väster	2/900	FF
Stavby	Stavby 29:1	1 gravfält	Väster	4/300	FF
Stavby	Stavby 208:1	1 överplöjd boplats	Öster	4/400	FF
Stavby	Stavby 31:1	1 gravfält	Väster	4/550	FF
Stavby	Stavby 34:1	1 gravfält	Väster	4/800	FF
Stavby	Stavby 35:1-5	1 storhög, 1 hög, 3 stensättningar	Öster	5/000	FF
Stavby	Stavby 37:1	1 gravfält	Väster	5/130	FF
Skeberga - Jönninge	Stavby 64:1	1 fyndplats för malsten	Söder	7/550	ÖKL
Skeberga - Jönninge	Stavby 65:1	2 stensättningar	Norr	7/750	FF
Jönninge - Skoby	Stavby 71:1-4	4 stensättningar	Norr	8/600	FF
Skoby	Alunda 105:1-3	1 hög, 2 stensättningar	Norr	8/900	FF
Spånga	Alunda 104:1	1 borttagen stensättning	Norr	9/550	ÖKL
Spångalund	Alunda 109:1	1 gravfält	Väster	10/000	FF
Spångalund	Alunda 108:1	1 gravfält	Väster	10/100	FF
Spångalund	Alunda 111:1	1 gravfält	Öster	10/100	FF
Söderby	Alunda 130:1	1 milstolpe	Öster	10/700	FF
Söderby	Alunda 131:1	1 gravfält	Öster	10/800	FF
Söderby	Alunda 132:1	1 gravfält	Öster	11/000	FF
Söderby	Alunda 133:1	1 gravfält	Väster	11/100	FF
Alunda	Alunda 38:1	1 försvunnen runsten	Norr	12/900	Uppg
Alunda	Alunda 36:1	1 milstolpe	Norr	13/350	FF

*) Antikvarisk bedömning enligt FMIS: ÖKL = Övrig Kulturhistorisk Lämning; FF = Fast Fornlämning; Bev = Bevakningsobjekt; Uppg = Uppgift om.

**) Lämningen ligger inte invid väg 288, men kan komma att beröras när den äldre landsvägen ska tas i anspråk som GC-väg mellan Hov och Sunnersbol.

Särskild utredning, steg 2

Åtta platser (*lokal 1-8*) befanns vara intressanta för utredning steg 2. Av dessa undersöktes sju med sökschakt. På tre lokaler (*2, 3, 4*) fanns tydliga lämningar och på två lokaler (*7, 8*) fanns mindre tydliga lämningar. På en lokal (*5*) fanns indikationer på lämningar i närområdet. Resultatet av sökschaktsgrävningen redovisas i tabellen nedan.

Lokal	Närhet till fornlämning	Topografisk indikation	Påträffat	AnlNr	SchaktNr	V288 belägen i	Km	Figur
2	Stavby 37:1	Terrasserade impediment	2 mörkfärgningar	248,255	840	Väster	5/000	10
2	Stavby 37:1	Terrasserade impediment	5 härdar	795,802,809,817	789,84	Väster	5/040	10
2	Stavby 37:1		1 kulturlager	773,762	777	Väster	5/100	10
3		Höjd i åkermarken	6 stolphål, 1 hård, 1 nedgrävning	657,666,675,70,712,722,734,744	647,695	Väster	5/900	12
4	Stavby 64:1, 65:1		2 stolphål	511,522	529	Norr	7/320	14
4	Stavby 64:1, 65:1		1 nedgrävning	489	501	Norr	7/360	14
4	Stavby 64:1, 65:1		1 nedgrävning	581	590	Söder	7/400	15
4	Stavby 64:1, 65:1		1 nedgrävning	457	473	Norr	7/410	15
4	Stavby 64:1, 65:1		2 kulturlager, 1 nedgrävning	556, 560, 569	590	Söder	7/430	15
4	Stavby 64:1, 65:1		1 kulturlager, 1 hård	388,395	375,431,473	Norr	7/440	15
4	Stavby 64:1, 65:1		5 härdar	330,339,350,357,369	375	Norr	7/460	15
4	Stavby 64:1, 65:1		2 kulturlager, 2 nedgrävningar	556,560,569,581	590	Söder	5/000	15
4	Stavby 64:1, 65:1		1 nedgrävning	545	533	Söder	7/470	15
5	Alunda 105:1-3	Sluttning mot gravar	Lerklining i matjord		297	Väster	8/860	17
5	Alunda 105:1-3	Sluttning mot gravar	Lerklining i matjord		288	Väster	8/920	17
6	Alunda 104:1,108:1109:1,111:1		Inget av antikvarisk intresse påträffat					18
7	Alunda 132:1		1 hård	192	202	Väster	11/110	19
8		Höjd i åkermarken	2 härdar	244,253	238	Väster	12/420	21

Administrativa uppgifter

Undersökningstyp: Utredning, steg 1 & 2

Orsak: Breddning om ombyggnad av väg 288 Hov-Alunda

Uppdragsgivare: Trafikverket

Fältarbetsperiod: 14 september – 7 oktober 2010

Koordinatsystem: RT 90, 2,5 gon W

Projektmedlemmar: Hans Göthberg (projektledare steg 1), Robin Lucas (projektledare steg 2), Malin Lucas, Per Frölund

Upplandsmuseets diarienummer: Ar-507-2010

Upplandsmuseets projektnummer: 8362

Handläggare på länsstyrelsen i Uppsala län: Tina Fors

Länsstyrelsens beslutsdatum och diarienummer: 1 september 2010, dnr 431-2519-10

Arkivmaterial: Förvaras vid Upplandsmuseet

Fynd: Inga fynd tillvaratogs vid utredningen

Referenser

Arkiv

Lantmäteristyrelsens arkiv

Lantmäteriakter

Alunda socken

Klev	Ägomätning	1642	B1-37: a2:77-80
	Storskifte	1789	B1-37:3
Prästgården	Ägomätning	1642	B1-59: a2:82
Skoby	Ägomätning	1642	B1-64: a2:64
	Storskifte	1766	B1-64:1
Spånga	Ägomätning	1642	B1-67: a2:62
	Storskifte	1766	B1-67:1
Söderby	Ägomätning	1642	B1-74: a2:66
	Ägomätning	1707	B1-74:1
	Storskifte	1765	B1-74:3

Rambo socken

Hov	Ägoredovisning	1705	B50-15:1
	Storskifte	1769	B50-15:2

Stavby socken

Bolsbyn	Ägomätning	1708	B57-2:1
	Delning av skog	1777	B57-2:3
Bärsta	Ägomätning	1642	B57-3: a2:41
	Ägodelning	1719	B57-3:1
Gränome	Ägomätning	1712	B57-6:1

Jönninge	Ägomätning	1642	B57-9:a2:54
	Storskifte	1766	B57-9:1
Nyby	Ägomätning	1642	B57-17:a2:44-45
	Storskifte	1773	B57-17:1
Skeberga	Ägomätning	1642	B57-23:a2:46
	Ägodelning 1716		B57-23:1
	Storskifte	1766	B57-23:3
Stavby	Ägomätning	1642	B57-25:a2:38-40
	Storskifte	1766	B57-25:1
Sunnersbol	Ägomätning	1708	B57-28:1

Litteratur

DMS 1974. Det Medeltida Sverige 1:4, Uppland, Tiundaland: Tierp, Våla, Vendel, Oland, Nordinghundra. Janson, R., Rahmqvist, S. & Skoglund, L.-O. (red.). KVHAA. Stockholm.

DMS 1982. Det Medeltida Sverige 1:3, Uppland, Tiundaland: Bälinge, Norunda, Rasbo. Ferm, O., Rahmqvist, S. & Westin, G.T. (red.). KVHAA. Stockholm.

Fagerlund, D. 2006. Stavby. Planerad villabebyggelse. Arkeologisk utredning, steg 1. Upplandsmuseet Rapport 2006:26.

Frölund, P. 2007. Gamla Uppsala under äldre järnålder. I: Land och samhälle i förändring. Uppländska bygder i ett långtidsperspektiv. Hjärthner-Holdar, E, Ranheden, H & Seiler, A (red). Arkeologi E4 Uppland – studier. Volym 4. Riksantikvarieämbetet UV, Societas Archaeologica Upsaliensis, Upplandsmuseet. Uppsala.

Frölund, P & Larsson, L.-I. 2002. Skämsta. Bosättning och gravar i norra Uppland. Riksantikvarieämbetet, UV Uppsala Rapport 1997:67.

Göthberg, H. 2000. Bebyggelse i förändring. Uppland från slutet av bronsålder till tidig medeltid. OPIA 25. Uppsala.

Göthberg, H & Åberg, K. 2007. Vaksala och Danmark. Bygder i skuggan av Gamla Uppsala. I: Land och samhälle i förändring. Uppländska bygder i ett långtidsperspektiv. Hjärthner-Holdar, E, Ranheden, H & Seiler, A (red). Arkeologi E4 Uppland – studier. Volym 4. Riksantikvarieämbetet UV, Societas Archaeologica Upsaliensis, Upplandsmuseet. Uppsala.

Hyenstrand, Å. 1974. Centralbygd-Randbygd. Strukturella, ekonomiska och administrativa huvudlinjer i mellansvensk yngre järnålder. Acta Universitatis Stockholmiensis. Studies in North-European Archaeology 5. Stockholm.

Karlsson, L.-E. 1992. Torp och backstugor i Rasbo. Rasbo Hembygdsgille.

Lundström, P. 1955. En grav med silversmycken från Stavby i Uppland. Fornvännen. Årgång 50.

Nilsson, M.-L. (red.). 2006. Brännpussen – en mellanneolitisk kustboplats. Väg E4, Uppsala–Mehedeby. Riksantikvarieämbetet. UV GAL, Rapport 2004:2.

Odenrantz, R. 1930. Skrivelse och rapport till Riksantikvarieämbetet angående arkeologisk undersökning vid Jönninge, Stavby socken.

Odenrantz, R. 1933. Skrivelse och rapport till Riksantikvarieämbetet angående arkeologisk undersökning vid Spånga, Alunda socken. RAÄ dnr 1688/33.

Petersson, M. 2006. Djurhållning och betesdrift. Djur, människor och landskap i västra Östergötland under yngre bronsålder och äldre järnålder. Riksantikvarieämbetet, Uppsala Universitet). Stockholm/Uppsala.

Renck, A-M. 2007. Bronsålder i Tierpsbygden. I: Land och samhälle i förändring. Uppländska bygder i ett långtidsperspektiv. Hjärthner-Holdar, E, Ranheden, H & Seiler, A (red). Arkeologi E4 Uppland – studier. Volym 4. Riksantikvarieämbetet UV, Societas Archaeologica Upsaliensis, Upplandsmuseet. Uppsala.

Segeberger, A. 1999. Bälinge mossar. Kustbor i Uppland under yngre stenålder. Aun 26. Uppsala.

Wessén, E. & Jansson, S.B.F. 1957. Upplands runinskrifter. Nionde bandet. Fjärde delen. Andra häftet. Bälinge härad, Olands härad, Örbyhus härad. (KVHAA). Stockholm.

Bilagor

Bilaga 1. Sökschakt

SchaktNr	Längd (m)	Djup (m)	Area (m ²)	Notering	AnlNr	Lokal
20	22,50	0,20	51			6
24	37,00	0,30	65			6
34	33,50	0,25	56			6
45	14,80	0,20	24			6
49	27,00	0,20	45			6
53	58,30	0,30	96			6
80	18,90	0,20	30			6
91	38,30	0,20	63			6
97	14,10	0,20	22			6
101	16,30	0,20	25			6
118	59,50	0,20	101			7
136	28,20	0,20	46			7

SchaktNr	Längd (m)	Djup (m)	Area (m2)	Notering	AnlNr	Lokal
140	23,70	0,20	41			7
146	25,00	0,25	39			7
152	23,50	0,25	38			7
156	40,00	0,25	65			7
167	16,60	0,05	28	Uppgrusad yta direkt under grödan		7
171	36,50	0,30	61		192	7
202	22,20	0,30	36			7
210	38,00	0,20	61			7
222	26,10	0,10	41			7
229	28,80	0,15	47			8
238	23,60	0,20	38		244, 253	8
265	41,70	0,25	72			8
269	43,70	0,25	69			8
282	37,10	0,25	61			5
288	56,80	0,30	94			5
297	46,70	0,35	74			5
301	48,30	0,30	80			4
311	28,80	0,65	44			4
316	42,20	0,30	71			4
375	70,50	0,25	87		330, 339, 350, 357, 369, 388	4
431	30,90	0,20	53		388, 395	4
473	33,60	0,20	59		388, 457	4
501	25,00	0,20	42		489	4
529	24,00	0,20	38		511,522	4
533	42,00	0,30	73		545	4
590	42,10	0,20	68		556, 560, 569, 581	4
594	12,80	0,20	22			4
604	42,90	0,30	74		598, 625	4
633	35,70	0,20	60			4
643	33,50	0,15	53			3
647	51,50	0,05	88	Kraftigt nedplöjt höjdläge	657, 666, 675, 722, 734, 744	3
687	14,40	0,25	24			3
695	9,50	0,15	16		701, 702	3
754	44,60	0,25	73			2
758	31,10	0,25	50			2
762	25,40	0,50	41		773	2
777	19,00	0,50	31		773	2
785	13,10	0,30	22			2
789	12,00	0,15	20		795, 802, 809, 817	2
824	21,50	0,10	37		833	2
840	18,50	0,20	30		848, 855	2
865	11,40	0,20	18			2
869	12,00	0,10	25			2
873	33,60	0,20	54			2
881	30,90	0,25	52			2
893	30,60	0,20	50			2
901	7,60	0,15	12			2
905	23,10	0,25	38			2

Bilaga 2. Anläggningar

AnlNr	AnlTyp	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Notering	X	Y	SchaktNr	Lokal
192	Härd	1,85	0,66		I schaktkant	6660727,69	1624897,15	171	7
244	Härd	0,33	0,27			6661760,02	1625695,74	238	8
253	Härd	1,00	0,65			6661759,76	1625695,04	238	8
330	Härd	1,00	0,37		I schaktkant	6658352,38	1622262,67	375	4
339	Härd	0,74	0,74			6658351,50	1622263,26	375	4
350	Härd	0,59	0,38		I schaktkant	6658350,32	1622262,39	375	4
357	Härd	1,04	0,85			6658350,87	1622261,71	375	4
369	Härd	0,92	0,29		I schaktkant	6658351,68	1622261,82	375	4
388	Kulturlager	18,80	11,70	≤0,40	I flera schakt	6658335,50	1622244,17	375, 431, 473	4
395	Härd	0,60	0,48			6658336,07	1622261,50	431	4
457	Nedgrävning	0,79	0,68			6658321,51	1622225,95	473	4
489	Nedgrävning	0,62	0,43			6658292,72	1622187,55	501	4
511	Stolphål	0,57	0,57			6658264,58	1622151,14	529	4
522	Stolphål	0,43	0,30			6658264,73	1622152,47	529	4
545	Nedgrävning	3,33	1,46		I schaktkant	6658384,97	1622249,01	533	4
556	Kulturlager	4,95	1,70	≤0,10	I schaktkant	6658358,45	1622214,76	590	4
560	Nedgrävning	1,06	0,58		I schaktkant	6658355,24	1622209,66	590	4
569	Kulturlager	4,70	1,70	≤0,10	I schaktkant	6658352,51	1622207,41	590	4
581	Nedgrävning	1,89	0,75		I schaktkant	6658343,93	1622197,54	590	4
598	Nedgrävning	1,08	0,32		I schaktkant	6658394,21	1622251,29	604	4
625	Nedgrävning	1,32	0,37		I schaktkant	6658369,86	1622217,10	604	4
657	Stolphål	0,70	0,48		I schaktkant	6657246,12	1621201,06	647	3
666	Nedgrävning	1,31	0,42		I schaktkant	6657242,09	1621198,57	647	3
675	Härd	0,64	0,57			6657237,78	1621195,10	647	3
701	Stolphål	0,36	0,32			6657233,14	1621178,86	695	3
712	Stolphål	0,48	0,34			6657231,16	1621178,19	695	3
722	Stolphål	0,66	0,62			6657232,13	1621190,50	647	3
734	Stolphål	0,78	0,61		I schaktkant	6657230,51	1621189,63	647	3
744	Stolphål	0,49	0,45			6657228,84	1621189,65	647	3
773	Kulturlager	13,10	10,30	≤0,25	I flera schakt	6656554,01	1620795,54	762, 777	2
795	Härd	0,58	0,25		I schaktkant	6656488,57	1620758,00	789	2
802	Härd	0,52	0,52			6656489,66	1620760,66	789	2
809	Härd	0,81	0,51			6656491,04	1620762,10	789	2
817	Härd	0,87	0,19		I schaktkant	6656491,49	1620760,81	789	2
833	Härd	0,39	0,39			6656493,91	1620752,92	824	2
848	Mörkfärgning	0,58	0,23		I schaktkant	6656459,02	1620739,73	840	2
855	Mörkfärgning	0,79	0,48		I schaktkant	6656464,35	1620740,33	840	2